

TEHNOLOŠKA NAVODILA ZA IZVAJANJE OPERACIJE SADJARSTVO

v okviru ukrepa Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila za obdobje 2014–2020
2. posodobitev, 2017

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
[COBISS.SI-ID=289797888](#)
ISBN 978-961-6761-47-5 (pdf)

Izdalo: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Dunajska 22, 1000 Ljubljana
Telefon: 01 478 9000
Telefaks: 01 478 9021
E-pošta: gp.mkgp@gov.si
Splet: www.mkgp.gov.si
Leto izdaje: 2017

Posodobitve za leto 2017 je pripravilo MKGP.

Ta dokument je nastal s finančno pomočjo Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja. Za vsebino publikacije je odgovorna Strokovna skupina za sadjarstvo. Organ upravljanja Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Avtorji: Stanislav Tojnko, Mario Lešnik, Tatjana Unuk

KAZALO VSEBINE

1 UVOD.....	7
2 VODENJE EVIDENC.....	8
3 ZAHTEVE V OKVIRU OPERACIJE SADJARSTVO	9
3.1 Obvezna zahteva SAD_VABE: Uporaba feromonskih in lepljivih vab za potrebe spremljanja škodljivih organizmov	9
3.1.1 Pojasnila glede izvajanja obvezne zahteve SAD_VABE.....	9
3.1.2 Pregled izvajanja obvezne zahteve SAD_VABE na kraju samem	16
3.2 Izbirna zahteva SAD_EKGN: Gnojenje samo z gnojili, ki so dovoljena v ekološki pridelavi.....	16
3.2.1 Pojasnila glede izvajanja izbirne zahteve SAD_EKGN	17
3.2.2 Pregled izvajanja izbirne zahteve SAD_EKGN na kraju samem	24
3.3 Izbirna zahteva SAD_KONF: Uporaba metode konfuzije in dezorientacije	24
3.3.1 Pojasnila glede izvajanja izbirne zahteve SAD_KONF	25
3.3.2 Pregled izvajanja izbirne zahteve SAD_KONF na kraju samem.....	26
3.4 Izbirna zahteva SAD_MEHZ: Mehansko zatiranje plevelov (pod drevesi).....	26
3.4.1 Pojasnila glede izvajanja izbirne zahteve SAD_MEHZ	27
3.4.2 Pregled izvajanja izbirne zahteve SAD_MEHZ na kraju samem	29
3.5 Izbirna zahteva SAD_POKT: Pokritost tal v medvrstnem prostoru z negovano ledino.....	29
3.5.1 Pojasnila glede izvajanja izbirne zahteve SAD_POKT.....	30
3.5.2 Pregled izvajanja izbirne zahteve SAD_POKT na kraju samem.....	36
4 KOMBINACIJE OPERACIJE SADJARSTVO.....	37
4.1 Kombinacije zahtev znotraj operacije HML na isti površini	37
4.2 Kombinacije ukrepa ekološko kmetovanje in zahtev operacije HML na isti površini	37
5 KRŠITVE, ZAVRNITVE IN UKINITVE PLAČIL	37
6 UPORABLJENA LITERATURA.....	41
7 PRILOGE	42
Priloga 1: Primer izpolnjenih evidenc za operacijo SAD	42
Priloga 2: Opis zatiranja škodljivcev za posamezne sadne vrste.....	44
Priloga 3: Obrazec »Izjava izvajalca o izvedeni strojni storitvi v okviru ukrepa kmetijsko-okoljska-podnebna plačila iz PRP 2014–2020, kadar se storitev opravlja kot sosedska pomoč«	57
8 INFORMACIJE	59

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Pregled nekaterih vrst škodljivcev, za katere se kot pripomoček pri spremljanju populacijske dinamike in zatiranju v srednji Evropi uporabljajo feromonske vabe.....	10
Preglednica 2: Vrste škodljivcev, za katere se kot pripomoček pri spremljanju populacijske dinamike in zatiranju uporabljajo prehranske vabe.....	12
Preglednica 3: Povezava med tipom tal ter optimalno vsebnostjo humusa (v %)	17
Preglednica 4: Pričakovano sproščanje dušika iz tal (kg/ha) glede na vsebnost humusa in kapaciteto za vodo v tleh (globina 0-20 cm) (povzeto po Düngung im Obstbau – Leitfaden, Baden-Württemberg, 2007)	17
Preglednica 5: Nabor nekaterih organskih gnojil in njihovo C/N razmerje	18
Preglednica 6: Poraba hranil v nasadu – iznos s pridelkom.....	18
Preglednica 7: Priporočila za gnojenje za različne sadne vrste v kg/ha	18
Preglednica 8: Letna vzdrževalna kalcifikacija s CaO glede na pH tal in dostopen Ca v tleh	19
Preglednica 9: Kategorije kršitev	38
Preglednica 10: Kršitve in kategorije kršitev pri operaciji SAD.....	39

KAZALO SLIK

Slika 1: Moderna feromonska vaba, opremljena s kamero za štetje žuželk Trapview.....	14
Slika 2: Standardna feromonska vaba v obliki hišice z ampulo za sproščanje feromona.....	14
Slika 3: Feromonska vaba s tekočino za lov jabolčnega zavijača.....	14
Slika 4: Drosotrap – kombinirana prehranska in barvna vaba za lov plodove mušice.....	14
Slika 5: Različne oblike posod (angl. »liquibaitor«) za pripravo kombiniranih barvnih / prehranskih / feromonskih vab s tekočino	14
Slika 6: Ohišja ProboDelt za pripravo prehranskih vab za lov sredozemske (<i>Ceratitis capitata</i>) in oljčne muhe (<i>Bactrocera oleae</i>)	15
Slika 7: Vaba tipa (Csalmon VARs+) za lov jablanove steklokrilke (<i>Synathedon myopaeformis</i>) in ribezove steklokrilke (<i>Synathedon tipuliformis</i>).....	15
Slika 8: Kombinirana barvna in prehranska vaba (<i>Rebell rosso</i>) za lov vrtnega zavrtača (<i>Xyleborus dispar</i>)	15
Slika 9: Ohišje za pripravo kombiniranih vab (Sentamol Byturus Trap) za lov malinarja (<i>Byturus tomentosus</i>) – levo in (Sentamol Anthonomus Trap) za lov jagodnega cvetožera (<i>Anthonomus rubi</i>) – desno	15
Slika 10: Simptomi pomanjkanja hranil v listih	21
Slika: 11: Pomanjkanje kalija pri jablani	22
Slika 12: Pomanjkanje oz. nesorazmerje med Ca in drugimi hranili – grenka pegavost	23
Slika 13: Standardni dispensorji za sproščanje feromona.....	25
Slika 14: Vaba, ki je prepojena z namagnetanim feromonskim prahom, ki se prilepi na telo samcev jabolčnega zavijača, kar omogoča izvedbo metode auto-zbeganja (v Sloveniji se prodaja pod znamko Exosex).....	26
Slika 15: Primer vzdrževanja nizke podrasti v pasu pod drevesi	27
Slika 16: Standardni priključek na mulčerju za čiščenje plevela v vrsti.....	28
Slika 17: Rotacijski čistilec za odstranjevanje plevela.....	28
Slika 18: Rotacijski čistilec za odstranjevanje plevela, listja, lesa.....	28
Slika 19: Univerzalni strojni element, primeren za različne priključke.....	28
Slika 20: Čelni priključek za mehansko obdelavo v vrsti	28
Slika 21: Priključek za osipanje in odgrinjanje zemlje	28
Slika 22: Rebrasti valj za mečkanje trave.....	31
Slika 23: Sejalnica z rebrastimi koluti	31
Slika 24: Primerno obraščena ledina.....	31
Slika 25: Primerno obraščena negovana ledina – viden začetek formiranja kolotečin	32
Slika 26: Primer dosejevanja negovane ledine	32
Slika 27: Primer mulčenja višje trave namenjenega za povečevanja trajnega humusa	32
Slika 28: Primer slabše obraščenosti kolotečin	33
Slika 29: Slabša obraščenost kolotečin, travna ruša še ni popolnoma uničena.....	33
Slika 30: Globina kolotečine manj kot 10 cm, kolotečina še obraščena.....	33
Slika 31: Slabša obraščenost kolotečin, ki pa niso izrazite, globina manj kot 5 cm.....	34
Slika 32: Primer široke popolnoma neobraščene kolotečine.....	34
Slika 33: Popolnoma neobraščena kolotečina	34

Slika 34: Primer kolotečine, globlje od 10 cm.....	35
Slika 35: Neobraščen medvrstni prostor.....	35

1 UVOD

Sadjarstvo je kmetijska panoga, kjer se spremembe v pridelavi, ki temeljijo na okolju, pridelovalcu in ne nazadnje potrošniku prijaznejši pridelavi, odvijajo zelo hitro. Integrirana pridelava sadja je bila v Sloveniji uveljavljena že leta 1991 in je zelo kmalu postala sinonim dobre pridelovalne prakse na več kot 90 % intenzivnih nasadov. Novejši okoljski ukrepi sledijo filozofiji zmanjšane obremenitve pridelka in okolja s fitofarmaceutskimi sredstvi (v nadaljevanju: FFS), prispevajo pa tudi k varovanju zdravja ljudi (pridelovalcev in potrošnikov). Iščejo se torej alternative vsakršnemu vnosu kemičnih sredstev v nasad, bodisi preko omejene uporabe FFS ali gnojil.

V skladu z Uredbo o ukrepih kmetijsko-okoljska-podnebna plačila, ekološko kmetovanje in plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (Uradni list RS, št. 16/16, z vsemi spremembami; v nadaljevanju uredba) se v okviru ukrepa kmetijsko-okoljska-podnebna plačila (v nadaljevanju: ukrep KOPOP) izvaja tudi operacija Sadjarstvo (v nadaljevanju: operacija SAD), ki vključuje naslednje zahteve:

a) obvezna zahteva:

- SAD_VABE: Uporaba feromonskih in lepljivih vab za potrebe spremljanja škodljivih organizmov (v nadaljevanju: SAD_VABE);

b) izbirne zahteve:

- SAD_EKGN: Gnojenje samo z gnojili, ki so dovoljena v ekološki pridelavi (v nadaljevanju: SAD_EKGN),
- SAD_KONF: Uporaba metode konfuzije in dezorientacije (v nadaljevanju: SAD_KONF),
- SAD_MEHZ: Mehansko zatiranje plevelov (pod drevesi) (v nadaljevanju: SAD_MEHZ),
- SAD_POKT: Pokritost tal v medvrstnem prostoru z negovano ledino (v nadaljevanju: SAD_POKT).

Izbirne zahteve je treba izvajati na isti kmetijski površini, in sicer v enakem ali manjšem obsegu kot obvezno zahtevo. Prezete obveznosti ukrepa KOPOP je treba izvajati vsaj pet let, možno je letno podaljšanje obveznosti, pri čemer se lahko podaljša le celotna obveznost. Novost pri ukrepu KOPOP je tudi ta, da mora imeti kmetijsko gospodarstvo (v nadaljevanju: KMG) skupno v uporabi najmanj 1 hektar (v nadaljevanju: ha) kmetijskih zemljišč. V okviru operacije SAD mora pri vseh zahtevah gostota dreves znašati najmanj 150 dreves/ha pri oljčnikih, najmanj 100 dreves/ha pri orehu in kostanju in najmanj 200 dreves/ha pri nasadih z ostalimi sadnimi vrstami in nasadih z mešanimi sadnimi vrstami.

Zahteve operacije SAD so nadgradnja sheme integrirane pridelave sadja, ki za pridelavo še vedno predstavlja osnovo. V zadnjih letih je bila shema integrirane pridelave večkrat nadgrajena z ukrepi, ki jih sicer uvrščamo v shemo ekološke pridelave sadja in katerih uporaba vzdrži ekonomičnost pridelave. Tudi podpore za izvajanje zahtev operacije SAD so namenjene temu, da se nagradi pridelovalca, ki s svojim načinom dela čim manj posega v pestrost naravnega okolja, spodbuja biološko raznolikost v nasadih, sprejme alternativne postopke, s pomočjo katerih se zmanjša vnos kemičnih snovi v nasad in njegovo okolico in na ta način pridelava neoporečno sadje visoke kakovosti. Ker vsaka zahteva predstavlja določeno tveganje, ostaja nabor zahtev, za katere se bo odločil posamezen sadjar, njegova osebna odločitev, ki bo v veliki meri temeljila na stanju v nasadih, na lastnem znanju in izkušnjah. V okviru izpolnjevanja zahtev za pridobivanje podpor iz naslova operacije SAD je zaželeno, da pridelovalci še naprej izvajajo vse aktivnosti in koncepte integrirane pridelave, ki smo jih razvili v preteklosti in so bili predstavljeni v Tehnoloških navodilih za integrirano pridelavo sadja. Sledenje tehnološkimi navodilom ni pogoj za pridobitev podpor iz naslova operacije SAD. (http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/kmetijstvo/integrirana_pridelava/tehnoloska_navodila/).

Izrazoslovje, ki ga v tem besedilu uporabljamo v zvezi z opisovanjem ukrepov za izvajanje varstva rastlin, je v skladu z izrazoslovjem iz Zakona o zdravstvenem varstvu rastlin (Uradni list RS, št. 62/07 z vsemi spremembami), Zakona o fitofarmaceutskih sredstvih (Uradni list RS, št. 83/12) in Pravilnika o integriranem varstvu rastlin pred škodljivimi organizmi (Uradni list RS, št. 43/14).

Strokovna skupina za sadjarstvo

2 VODENJE EVIDENC

V skladu z uredbo je pri izvajanju ukrepa KOPOP treba **obvezno in sproti voditi evidence na predpisanih obrazcih**, ki so dostopni na spletnih straneh Agencije Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja (v nadaljevanju: agencija) in Programa razvoja podeželja (v nadaljevanju: PRP) <http://www.program-podezelja.si/sl/infoteka/sporocila-za-javnost/657-21-3-2017-posodobljena-navodila-za-vodenje-evidenc-kopop-in-ek-s-primerom>. Evidence služijo za vodenje vseh delovnih opravil v okviru izbranih operacij in zahtev ukrepa KOPOP. Evidence se lahko uporabljajo tudi za potrebe vodenja vseh drugih delovnih opravil na KMG in tudi za površine, ki niso vključene v ukrep KOPOP. KMG mora v primeru uporabe gnojil in FFS voditi podatke o nabavi, porabi, oddaji, prejemu in zalogi posameznih vrst gnojil in FFS za vse površine KMG.

Evidence vključujejo naslednje obrazce:

- »Evidenca o delovnih opravilih za sadjarstvo«,
- »Evidenca o uporabi organskih in mineralnih gnojil«,
- »Evidenca o uporabi gnojil na kmetijskem gospodarstvu – zbirnik za vse površine kmetijskega gospodarstva«,
- »Podatki o uporabi fitofarmaceutskih sredstev pri ukrepu KOPOP«,
- »Evidenca o uporabi fitofarmaceutskih sredstev na kmetijskem gospodarstvu – zbirnik za vse površine kmetijskega gospodarstva«.

»Evidenca o uporabi organskih in mineralnih gnojil« in »Podatki o uporabi fitofarmaceutskih sredstev pri ukrepu KOPOP« se uporabljata tudi za namen kontrole navzkrižne skladnosti.

Pri izpolnjevanju obrazca »Podatki o uporabi fitofarmaceutskih sredstev pri ukrepu KOPOP« je treba upoštevati, da se morajo v ta obrazec vpisovati tudi podatki o izvedenih metodah varstva rastlin z nizkim tveganjem. V skladu s 5. členom Pravilnika o integriranem varstvu rastlin pred škodljivimi organizmi (Uradni list RS, št. 43/14) so metode varstva rastlin z nizkim tveganjem naslednje:

- mehansko ali fizikalno zatiranje plevela (strojno ali ročno);
- mehansko ali fizikalno odstranjevanje napadenih ali okuženih rastlin, ali delov rastlin ali škodljivih organizmov;
- uporaba FFS, izdelanih na podlagi mikroorganizmov, rastlinskih izvlečkov, feromonov in snovi z nizkim tveganjem, registriranih oz. dovoljenih v skladu z zakonom, ki ureja FFS;
- uporaba koristnih organizmov za biotično varstvo rastlin, dovoljenih z zakonom, ki ureja zdravstveno varstvo rastlin;
- uporaba osnovnih snovi, za katere v skladu z zakonom, ki ureja FFS, ni treba pridobiti odločbe o registraciji ali dovoljenja;
- uporaba pripravkov, ki so dovoljeni za ekološko kmetovanje v skladu z Uredbo 834/2007/ES.

Evidence upravičenci hranijo doma (na KMG) za potrebe pregleda na kraju samem in jih ne pošiljajo na agencijo. Kopija evidenc se pošlje na agencijo le v primeru uveljavljanja višje sile ali izjemnih okoliščin.

Evidence in ostala dokazila o izpolnjevanju posameznih zahtev ukrepa KOPOP je treba ob kontroli dati na vpogled nadzornim organom.

Predpisane evidence o delovnih opravilih se lahko izpolnjujejo v računalniški obliki. **Oblike in vsebine obrazca ni dovoljeno spreminjati**, lahko pa se dodaja ali po potrebi izbriše posamezne vrstice. **Če kontrolor ob pregledu na kraju samem najde spremenjen obrazec, to pomeni kršitev.** Če se obrazce izpolnjuje v tiskani obliki, je treba vsa delovna opravila vpisovati čitljivo, z velikimi tiskanimi črkami.

Kratka navodila za vodenje evidenc s primerom so dostopna na spletnih straneh agencije in PRP.

»Evidenco o delovnih opravilih za sadjarstvo« KMG obvezno vodi za vsa delovna opravila v sadovnjakih oz. oljčnikih, če so te površine vključene v operacijo SAD oz. Ohranjanje rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija.

Primer izpolnjenih evidenc za operacijo SAD je v prilogi 1 teh navodil.

3 ZAHTEVE V OKVIRU OPERACIJE SADJARSTVO

3.1 Obvezna zahteva SAD_VABE: Uporaba feromonskih in lepljivih vab za potrebe spremljanja škodljivih organizmov

(povzeto po uredbi)

V okviru obvezne zahteve SAD_VABE se v intenzivnih sadovnjakih oz. oljčnikih v obdobju od 15. marca do 15. avgusta tekočega leta za posamezne vrste škodljivcev uporabljajo feromonske vabe, lepljive plošče oz. prehranske vabe, s katerimi se spremlja številčnost in čas pojava škodljivcev kot merilo potrebnih ukrepov varstva nasadov. Uporaba doma izdelanih feromonskih oz. prehranskih vab ni dovoljena.

Pri izvajanju zahteve iz prejšnjega odstavka število škropljenj z insekticidi ne sme presegati števila škropljenj iz priloge 8 uredbe (www.pisrs.si/Pis.web/npb/2016-01-3640-2016-01-0553-npb2-p6.pdf).

Za obvezno zahtevo SAD_VABE velja, da:

- se mora vsako leto izvajati na delu površin intenzivnih sadovnjakov oz. oljčnikov, vendar na celem GERK, pri čemer ena feromonska vaba, lepljiva plošča oz. prehranska vaba lahko pokrije več GERK;
- se lokacija izvajanja zahteve v obdobju trajanja obveznosti lahko spreminja;
- se izvaja na območju celotne Republike Slovenije.

Na KMG je treba hraniti deklaracije za feromonske vabe, lepljive plošče oz. prehranske vabe in račune o nakupu feromonskih vab, lepljivih plošč oz. prehranskih vab ter do 15. februarja naslednjega leta tudi že uporabljene feromonske vabe, lepljive plošče oz. prehranske vabe.

Sadne vrste, za katere se lahko uveljavlja plačilo za izvajanje obvezne zahteve SAD_VABE, so:

- ameriška borovnica, aronija, bezeg, breskev, češnja, črni ribez, črni ribez x kosmulja, dren, granatno jabolko, hruška, jablana, kaki, kivi, kosmulja, kostanj, kutina, leska, malina, mandelj, marelica, mešane sadne vrste, murva, nashi, nektarina, nešplja, oljka, oreh, in kostanj, rdeči ribez, robida, robida x malina, skorš, sliva/češplja, smokva (figa), višnja, žižula.

Z upravnim pregledom se prek registra kmetijskih gospodarstev (v nadaljevanju: RKG) preverita:

- ustreznost sadne vrste;
- gostota dreves.

Za upravni pregled se uporabijo:

- RKG;
- podatki o GERK.

S pregledom na kraju samem se izvedejo:

- popis dejanskega stanja površin na kraju samem;
- pregled evidenc, določenih z uredbo (*glej poglavje 2 teh navodil*);
- pregled deklaracij za feromonske vabe, lepljive plošče oz. prehranske vabe;
- preveritev upoštevanja uporabe minimalnega števila potrebnih vab, lepljivih plošč oz. prehranskih vab in števila škropljenj iz priloge 8 uredbe;
- preveritev računov o nakupu feromonskih vab, lepljivih plošč oz. prehranskih vab;
- pregled že uporabljenih feromonskih vab, lepljivih plošč oz. prehranskih vab na KMG.

Višina plačila za izvajanje obvezne zahteve SAD_VABE znaša 144,96 eura na ha letno.

3.1.1 Pojasnila glede izvajanja obvezne zahteve SAD_VABE

Uporabo vab za ugotavljanje populacijske dinamike škodljivih organizmov štejemo kot prispevek za ohranjanje narave in zdravja ljudi pri izvajanju ukrepov varstva rastlin pred škodljivimi organizmi zaradi tega, ker omogočajo natančnejše določanje potrebe po zatiralnih ukrepih in tudi natančnejše določanje optimalnih terminov za izvedbo ukrepov. Zaradi uporabe vab strokovno podprto delo lahko omogoči zmanjšanje števila uporab insekticidov in s tem tudi celokupni letni vnos insekticidov v okolje. Če insekticide uporabimo v najbolj optimalnem obdobju, zmanjšamo potrebo po izvedbi korekcijskih dodatnih uporab insekticidov.

V kategorijo **feromonskih vab** štejemo vse vrste vab, ki privabljajo škodljive žuželke s sproščanjem feromonov. Lahko privabljajo osebke enega ali obeh spolov. Informacije glede pogosto uporabljenih feromonskih vab so prikazane v preglednici 1. Dovoljeni so vsi tipi feromonskih vab (npr. z ampulami s postopnim sproščanjem v hišicah, tekoče feromonske vabe, lepljive feromonske vabe, kombinacije feromonskih in prehranskih vab (COMBO), ...). Ponudnik vab mora ob prodaji zagotoviti navodila za uporabo in vse specifikacije glede škodljivcev, ki jih je možno spremljati. Ustrezne so le vabe, ki imajo ustrezne specifikacije in ustrezna navodila. Vabe, podprte z video nadzorom ali drugimi računalniškimi postopki za evidentiranja ulova, ki so nadgradnja registriranih feromonskih ali barvnih lepljivih vab, so prav tako primerne (na primer Trapview sistemi).

V kategorijo **barvne – lepljive vabe** štejemo vse vabe, ki privabljajo škodljive žuželke z atraktivno barvo. Tudi pri barvnih vabah mora ponudnik ob prodaji zagotoviti navodila za uporabo in vse specifikacije glede škodljivcev, ki jih je možno spremljati.

Preglednica 1: Pregled nekaterih vrst škodljivcev, za katere se kot pripomoček pri spremljanju populacijske dinamike in zatiranju v srednji Evropi uporabljajo feromonske vabe

Škodljivec – slovensko	Škodljivec – latinsko	Sadna vrsta
Sadni zavijač	<i>Adoxophyes orana (reticulana)</i>	Jablana, hruška, sliva, marelica, ribez
Jagodov cvetožer	<i>Anthonomus rubi</i>	Maline, robide
Rjavi sadni lupinar	<i>Archips podana</i>	Vso pečkato sadno drevje, slive, češnje, marelice, maline, ribez
Rjavi šipkov zavijač	<i>Archips rosana</i>	Vso pečkato sadno drevje, slive in češnje
Breskov molj	<i>Anarsia lineatella</i>	Breskev, marelica
Oljčna muha	<i>Bactrocera (dacus) oleae</i>	Oljka
Malinar	<i>Byturus tomentosus</i>	Maline, robide
Sredozemska muha	<i>Ceratitis capitata</i>	Breskev, marelica, kaki
Vrbar	<i>Cossus cossus</i>	Hruška
Jabolčni zavijač	<i>Cydia pomonella</i>	Jablana, hruška, oreh
Kostanjev zavijač	<i>Cydia splendana</i>	Kostanj
Hrčica poganjkov borovnic	<i>Dasineura oxycoccana</i>	Borovnica
Robidova listna hrčica	<i>Dasineura plicatrix</i>	Robide
Plodova mušica	<i>Drosophila suzuki</i>	Maline, robide, robida x malina, borovnice, kaki, aktinidia, češnje, jagode
Zavrtač skorje sadnih dreves	<i>Enarmonia formosana</i>	Češnja, višnja, sliva

Škodljivec – slovensko	Škodljivec – latinsko	Sadna vrsta
Sivi brstni sukač	<i>Hedya nubiferana</i>	Jablana, hruška, ribez, jagode
Pekinški rjavi smrdljivec	<i>Halyomorpha halys</i>	Maline, robide, breskve, hruške
Kostanjeva šiškariča	<i>Dryocosmus kuriphilus</i>	Kostanj
Češpljev zavijač	<i>Laspeyresia funebrana</i>	Češplja
Breskov zavijač	<i>Laspeyresia molesta</i>	Breskev, marelica, jablana
Mali sadni zavijač	<i>Laspeyresia lobarzewskii</i>	Jablana, hruška
Sadni listni duplinar	<i>Leucoptera scitella</i>	Jablana, hruška
Poljska stenica	<i>Lygus rugulipennis</i>	Jagode
Pasasti sadni lupinar	<i>Pandemis heparana</i>	Pečkate in koščičaste sadne vrste, ribez, jagode
Mali zimski pedic	<i>Operophtera brumata</i>	Pečkate in koščičaste sadne vrste
Oljčni molj	<i>Prayis oleae</i>	Oljka
Orehova muha	<i>Rhagoletis completa</i>	Oreh
Višnjeva muha	<i>Rhagoletis cingulata</i>	Češnja, višnja
Češnjeva muha	<i>Rhagoletis cerasi</i>	Češnja, višnja
Malinova stebelna hržica	<i>Roseliella theobaldi</i>	Maline
Rdeči brstni sukač	<i>Spilonota ocellana</i>	Pečkate in koščičaste sadne vrste, jagode, maline
Jablanova steklokrilka	<i>Synanthedon myopaeformis</i>	Kaki, jablana
Ribezova steklokrilka	<i>Synanthedon tipuliformis</i>	Ribez
Glogov lupinar	<i>Pammene rhediella</i>	Jablane, hruške
Smokvin volnati kapar	<i>Planococcus ficus</i>	Figa
Ameriški kapar	<i>Quadraspidiotus perniciosus</i>	Vse sadne vrste, ki so upravičene za zahtevek SAD_VABE
Modro sitce	<i>Zeuzera pyrina</i>	Hruška

V kategorijo **prehranske vabe** štejemo vabe, ki privabljajo škodljivce s sproščanjem snovi, ki jih škodljivci zaznavajo kot prehranske atraktante (privabila) ali paraferomone (navidezne feromone). Substrat iz katerega se sproščajo privabilne snovi je lahko v različnih agregatnih stanjih (najbolj pogosto redka ali zelo gosta tekočina v posodi ali premaz na trdni površini). Privabilne snovi so lahko naravnega ali sintetičnega izvora. Pogoste snovi živilskega izvora so: sokovi, vino, kis, mleko, jogurt, soja, ribje olje, rastlinska olja, melasa, med, ekstrakti zelišč, alkoholi, kvasovke, kri, razpadajoče ribe, maslo in podobno. Med mineralnimi snovmi so pogosta amonijska gnojila, amonijev acetat, kuhinjska soda, razne karbonatne in sulfatne soli (npr. amonijev karbonat) in podobno. Prehranska vaba ima lahko dodane tudi insekticide in škodljivce lahko dodatno privablja z barvo. Te vabe lovijo osebkje obeh spolov. Ulov nanje takoj v začetku pojava škodljivcev je nekoliko manjši kot ulov na feromonske vabe. Čas izobešanja je enak kot pri feromonskih in lepljivih barvnih vabah. V naših razmerah lahko pri njihovi uporabi povzamemo kritična števila, ki so podana glede na

ulov na feromonske vabe, če jih izobesimo vsaj dvakrat več kot feromonskih vab. Radij njihovega privabilnega učinkovanja je bistveno manjši kot pri feromonskih vabah.

V okviru obvezne zahteve SAD_VABE se kot ustrezna šteje prehranska vaba kupljena pri uveljavljenih proizvajalcih, ki morajo nuditi vse informacije o uporabi in vrstah škodljivcev, ki jih je možno spremljati. Informacije glede pogosto uporabljenih prehranskih vab so prikazane v preglednici 2.

Preglednica 2: Vrste škodljivcev, za katere se kot pripomoček pri spremljanju populacijske dinamike in zatiranju uporabljajo prehranske vabe (iz priloge 8 uredbe)

Sadna vrsta	Ciljni organizem	Tip vabe
Jablana, hruška, breskev, sliva, nashi	Vrtni zavrtač	Kupljena vaba z alkoholom in lahko še z dodatnimi snovmi za pripravo tekočine ali dodatnimi snovmi za hkratno stabilizacijo lepljive površine pri lepljivi plošči.
Jablana, hruška, kutina, skorš	Jablanova steklokrilka	Kupljena vaba s snovjo za pripravo tekočine in običajno dodan feromon.
Kaki, kivi, češnje, breskve, marelice, nektarine, slive, žižula, granatno jabolko, smokva (figa)	Sredozemska muha	Kupljena vaba s snovjo za pripravo tekočine.
Maline, robide	Malinar	Kupljena vaba s snovjo za pripravo tekočine in običajno dodan feromon.
Maline, robide, ameriške borovnice, kaki, kivi, češnje, jagode, breskve, marelice, nektarine, slive, bezeg, aronija, rdeči in črni ribez, žižula, granatno jabolko, murva	Plodova mušica	Kupljena vaba s tekočino v posodi.
Oljka	Oljčna muha	Kupljena vaba. Lahko posoda s tekočino ali kot dodatek v vrečki za pripenjanje k barvni vabi.
Oreh	Orehova muha	Kupljena vaba s snovjo za pripravo tekočine.
Ribez, bezeg	Ribezova steklokrilka	Kupljena vaba s snovjo za pripravo tekočine in običajno dodan feromon.

Če so prehranskim vabam dodani insekticidi mora v registraciji insekticida biti zavedeno, da ga je možno dodajati prehranskim vabam, sicer dodajanje ni dovoljeno ali pa mora biti registracija podana za vabo kot celoto. Najbolj pogosto se dodajajo piretroidi, spinosad in nekateri organofosforni estri (npr. dimetoat in fosmet). Pri uporabi imajo prednost profesionalno narejene tekoče vabe v ustrezno oblikovanih in obarvanih posodicah (angl. »liquibaitor«), kjer z obliko in barvo posode lahko povečamo učinkovitost, dodatno pa imajo specifično prilagojene odprtine za vstop žuželk, ki zagotavljajo čim manjšo škodo pri neciljnih žuželkah. Tudi mnoge feromonske vabe (npr. proti zavijačem) so sedaj oblikovane kot »liquibaitor« vabe, ker z njimi naredimo manj škode na neciljnih žuželkah, kot pri lepljivih hišicah, je pa štetje ulova pri njih težje izvedljivo (počasnejše). Isto ohišje vabe se uporablja več let, se pa sproti obnavlja zaloga privabilnih snovi.

DOMA NAREJENE BARVNE LEPLJIVE ALI PREHRANSKE VABE SE NE ŠTEJEJO KOT USTREZNE.

Glede na pravila iz uredbe je pridelovalec v posamezni sezoni dolžan uporabiti feromonsko ali lepljivo barvno vabo ali prehransko vabo, uporabi lahko eno od teh kategorij vab. Dovolj je uporaba enega tipa feromonske, barvne ali prehranske vabe za spremljanje katerega koli škodljivca posamezne sadne vrste. Vabe je treba uporabljati v skladu z navodili proizvajalcev. Pridelovalci se glede izobešanja lahko posvetujejo z območnimi svetovalci za varstvo rastlin ali specialisti Službe za varstvo rastlin Slovenije (v nadaljevanju:

prognostična služba) <http://agromet.mkgp.gov.si/pp/>, ki delujejo v okviru Javne službe kmetijskega svetovanja (v nadaljevanju: kmetijska svetovalna služba). Pomembno je tudi, da se vabe ob zaključku sezone sledenja škodljivcev odstranijo, da se na njih ne lovijo koristni organizmi. Po odstranitvi jih je treba na KMG hraniti do 15. februarja naslednjega leta.

V pravilih je določeno, da je obdobje, ko mora pridelovalec zagotoviti uporabo vab, med 15. marcem in 15. avgustom. Če sezona spremljanja škodljivca poteka tudi po 15. avgustu, se vabe smejo uporabljati tudi po tem obdobju (na primer pri spremljanju pojava plodove mušice). Pri izobešanju je treba poskrbeti, da so vabe pritrjene na ustrezen način, da zdržijo povprečne vremenske obremenitve. Pridelovalec je dolžan poskrbeti, da vabe nadomesti, če so bile uničene zaradi vremenskih dogodkov.

Večina barvnih lepljivih vab je dokaj kratkotrajno uporabnih. Pridelovalec je dolžan odstraniti vabo, ki ni več primerna za lov, ker površina ni lepljiva ali pa se je na njo ulovilo toliko neciljnih žuželk, da lov več ni mogoč. Iste, kvalitetno izdelane vabe s tekočinami (npr. barvne plastične posode; angl. »liquidbaitor«) lahko uporabimo več sezon zaporedoma s tem, da med sezono večkrat menjamo tekočino s prehranskim atraktantom ali feromoni. Ob pregledu s strani kontrolorja mora prehranska vaba, konstruirana za uporabo tekočin, le-te dejansko vsebovati in ne sme biti popolnoma zasičena z žuželkami. Tekočino je treba menjati in vabe večkrat očistiti. Tudi pri klasičnih feromonskih vabah je treba poskrbeti, da lepljive površine niso popolnoma zasičene z ulovljenimi žuželkami, in da je lov še možen.

Pridelovalcem se priporoča, da vodijo zapise o tem, kakšen je bil dejanski ulov škodljivcev v časovnih obdobjih. Priporočljivo je, da naj bo interval zajemanja podatkov v glavni sezoni pojava škodljivcev vsaj na 4 dni in izven glavne sezone vsaj na 7 dni.

Glede na to, da imamo pri velikih površinah (veliki GERK) predvideno relativno majhno število vab, je za učinkovito spremljanje treba mesto za postavitev vab zelo skrbno izbrati, tako da ena vaba lahko pokriva več GERK. Če imamo v kompleksu površin več izrazito različno velikih GERK, je treba znotraj GERK najti optimalne točke, ki omogočajo najboljšo mikro-lokacijsko pokrivanje glede na sestavo sort, topografijo, prisojnost / osojnost lege, specifične škropilne programe in druge dejavnike. Če imamo znotraj ene GERK enote nasade z zelo razgibano topografijo, je strokovno priporočljivo uporabiti nekaj več vab, kot je predpisano z zahtevo SAD_VABE. V uredbi določeni podatki o številu vab omogočajo spremljanje škodljivcev na več GERK hkrati, kadar ima posamezna KMG večje število parcel (GERK) v neposredni bližini. Kadar imajo pridelovalci veliko število parcel (GERK), ki so med seboj od robov bolj oddaljene (na primer več kot 500 m) in so njihove topografske značilnosti različne, priporočamo, da se izobesi večje število vab, kot je določeno z uredbo. Tako zagotovimo, da ulov na vabe odseva resnično stanje populacij škodljivcev na GERK, ki so v vplivnem območju posamezne vabe.

Uporaba vab naj posredno pripelje do zmanjšanja števila uporab insekticidov. Iz tega razloga zahteva SAD_VABE vključuje tudi zmanjšanje števila uporab insekticidov v enem letu za 30 % v primerjavi s polnim številom uporab, ki ga stroka v Republiki Sloveniji šteje za običajno pri klasični intenzivni pridelavi.

Prag najmanjšega števila dovoljenih uporab insekticidov za posamezne sadne vrste v enem letu je postavljen tako, da v razmerah s povprečnim pritiskom škodljivcev in deklarirano učinkovitostjo sredstev omogoča dovolj zanesljivo varstvo, da ne pride do pomembnih izgub pridelka. Pridelovalci morajo osvojiti ustrezno kombiniranje pripravkov in terminov, da lahko z eno uporabo zatrejo več škodljivcev hkrati, dodatno pa morajo pridobiti večjo sposobnost presoje dejanskih pragov škodljivosti in razmerij med škodljivci in njihovimi naravnimi sovražniki. Z ustreznim poznavanjem slednjega lahko dejansko izvedemo obvezno zahtevo SAD_VABE. Pri škodljivcih z velikim številom generacij letno še vedno ostajamo pri preventivnem konceptu, kar pomeni, da s kakovostnim zatiranjem prve generacije zmanjšamo potrebo po zatiranju naslednjih generacij.

Pri določanju števila uporab insekticidov v obdobju enega leta štejemo insekticide, ki so priznani kot FFS v skladu z Zakonom o fitofarmacevtskih sredstvih (Uradni list RS, št 83/12). V nabor ne štejemo sredstev, ki so deklarirana kot akaricidi in sredstev na podlagi žvepla. Za pridobivanje informacij o statusu posameznih sredstev lahko pridelovalci uporabijo spletno aplikacijo FITO-INFO <http://spletni2.furs.gov.si/FFS/REGSR/index.htm>.

Slika 1: Moderna feromonska vaba, opremljena s kamero za štetje žuželk Trapview (Vir fotografije: <http://www.efos.si/sl/>; EFOS, Matej Štefančič)

Slika 2: Standardna feromonska vaba v obliki hišice z ampulo za sproščanje feromona (Vir fotografije: <https://blogs.cornell.edu/agsci-interns/2012/08/15/a-look-into-crop-consulting/>)

Slika 3: Feromonska vaba s tekočino za lov jabolčnega zavijača (Foto: M. Lešnik)

Slika 4: Drosotrap – kombinirana prehranska in barvna vaba za lov plodove mušice (Vir fotografije: <http://www.biobestgroup.com/en/news/new-droso-trap-against-drosophila-suzukii>)

Slika 5: Različne oblike posod (angl. »liquibaitor«) za pripravo kombiniranih barvnih / prehranskih / feromonskih vab s tekočino (Vir fotografije: <http://insecttrapsandlures.blogspot.si/p/insect-pheromones.html>)

Slika 6: Ohišja ProboDelt za pripravo prehranskih vab za lov sredozemske (*Ceratitis capitata*) in oljčne muhe (*Bactrocera oleae*) (Vir fotografije: <http://www.probodelt.com/en/control-pests-traps-insects/index.html>)

Slika 7: Vaba tipa (Csalmon VARs+) za lov jablanove steklokrilke (*Synathedon myopaeformis*) in ribezove steklokrilke (*Synathedon tipuliformis*) (Vir fotografije: <http://www.csalomontraps.com/6trapdesigns/trapdesigns.htm>)

Slika 8: Kombinirana barvna in prehranska vaba (Rebell rosso) za lov vrtnega zavrtača (*Xyleborus dispar*) (Vir fotografije: <http://www.export.biocontrol.ch/sites/products/diverse-products/monitoring-systems/rebell-rosso.html>)

Slika 9: Ohišje za pripravo kombiniranih vab (Sentamol Byturus Trap) za lov malinarja (*Byturus tomentosus*) – levo in (Sentamol Anthonomus Trap) za lov jagodnega cvetožera (*Anthonomus rubi*) – desno (Vir fotografije: <http://insecttrapsandlures.blogspot.si/p/soft-fruit>)

Opis zatiranja škodljivcev z omejitvami uporabe insekticidov (število uporab) za posamezne sadne vrste je v prilogi 2 teh navodil. Besedilo je povzeto iz priloge 8 uredbe.

3.1.2 Pregled izvajanja obvezne zahteve SAD_VABE na kraju samem

S pregledom izvajanja obvezne zahteve SAD_VABE na kraju samem se popiše dejansko stanje površin in preveri, ali:

- se na KMG za zahtevo vodijo evidence iz poglavja 2 teh navodil;
- je gostota dreves v trajnem nasadu ustrezna (oljčniki najmanj 150 dreves/ha, oreh in kostanj najmanj 100 dreves/ha, ostale sadne vrste in nasadi z mešanimi sadnimi vrstami najmanj 200 dreves/ha);
- se na površini z zahtevkom v obdobju med 15. marcem in 15. avgustom tekočega leta za posamezne vrste škodljivcev uporabljajo feromonske vabe, lepljive plošče oz. prehranske vabe;
- je število postavljenih feromonskih vab, lepljivih plošč oz. prehranskih vab glede na prilogo 8 uredbe ustrezno (*glej prilogo 2 teh navodil*);
- število škropljenj z insekticidi ne presega števila škropljenj, ki je opredeljeno v prilogi 8 uredbe (*glej prilogo 2 teh navodil*);
- se na KMG uporabljene feromonske vabe, lepljive plošče oz. prehranske vabe shranjujejo do 15. februarja naslednjega leta;
- na KMG hranijo deklaracije za feromonske vabe, lepljive plošče oz. prehranske vabe in račune o nakupu feromonskih vab, lepljivih plošč oz. prehranskih vab.

Priporočljivo je, da pridelovalec položaj izobešanja vab v nasadu označi v preprostem priročnem načrtu in na začetku vrste sadnih rastlin, kjer je vaba izobešena. S tem kontrolorju agencije omogočimo, da vabo ob pregledu v nasadu hitro najde.

3.2 Izbirna zahteva SAD_EKGN: Gnojenje samo z gnojili, ki so dovoljena v ekološki pridelavi (povzeto po uredbi)

V okviru izbirne zahteve SAD_EKGN se za talno gnojenje lahko uporabljajo organska gnojila oz. gnojila, ki so dovoljena v ekološki pridelavi v skladu s Prilogo I Uredbe 889/2008/ES.

Za izbirno zahtevo SAD_EKGN velja, da:

- se mora vsako leto izvajati na vseh površinah intenzivnih sadovnjakov oz. oljčnikov;
- se lokacija izvajanja zahteve v obdobju trajanja obveznosti ne sme spreminjati;
- se izvaja na območju celotne Republike Slovenije;
- obtežba z živino ni relevantna.

Kot izpolnjevanje izbirne zahteve SAD_EKGN se šteje tudi, če se na GERK gnojila ne uporabljajo.

Če se obnova intenzivnega sadovnjaka oz. oljčnika ne zaključi v tekočem letu, upravičenec za to površino za izbirno zahtevo SAD_EKGN ne vloži zahtevka, površina pa se v tekočem letu izvzame iz obveznosti uporabe organskih gnojil oz. gnojil, ki so dovoljena v ekološki pridelavi. Obnova nasada ne sme trajati več kot dve leti.

Na KMG je treba hraniti deklaracije nabavljenih gnojil in račune, s katerih je razviden nakup vrste gnojil.

Sadne vrste, za katere se lahko uveljavlja plačilo za izvajanje izbirne zahteve SAD_EKGN, so:

- ameriška borovnica, aronija, bezeg, breskev, češnja, črni ribez, črni ribez x kosmulja, dren, granatno jabolko, hruška, jabolana, kaki, kivi, kosmulja, kostanj, kutina, leska, malina, mandelj, marelica, mešane sadne vrste, murva, nashi, nektarina, nešplja, oljka, oreh, oreh in kostanj, rdeči ribez, robida, robida x malina, skorš, sliva/češplja, smokva (figa), višnja, žizula.

Z upravnim pregledom se prek RKG preverita:

- ustreznost sadne vrste;
- gostota dreves.

Za upravni pregled se uporabijo:

- RKG;
- podatki o GERK.

S pregledom na kraju samem se izvedejo:

- popis dejanskega stanja površin;
- pregled KMG;
- pregled evidenc, določenih z uredbo (*glej poglavje 2 teh navodil*);
- pregled deklaracij nabavljenih gnojil;
- preveritev računov, s katerih je razviden nakup vrste gnojil.

Višina plačila za izvajanje izbirne zahteve SAD_EKGN znaša 69,24 eura na ha letno in se izplača le za tiste površine, na katerih se izvaja obvezna zahteva SAD_VABE.

3.2.1 Pojasnila glede izvajanja izbirne zahteve SAD_EKGN

V sadovnjakih je dovoljena uporaba organskih gnojil oz. gnojil, ki so dovoljena v ekološki pridelavi v skladu s Prilogo I Uredbe 889/2008/ES. Izvedba zahteve SAD_EKGN je vezana na vse trajne nasade KMG. Osnovo za gnojenje predstavlja gnojilni načrt, ki je sestavni del programa aktivnosti. Uporaba listnih – foliarnih gnojil je dovoljena. Gnojenje mora biti ekološko in ekonomsko upravičen ukrep, časovno usklajen z odvzemom in založenostjo hranil v tleh. K temu ukrepu spada tudi skrbna priprava tal in optimiranje količine organske snovi v tleh.

Osnovo pri načrtovanju gnojenja predstavlja bilanca hranil (predvsem bilanca dušika) v nasadu. Ta je odvisna od tipa tal (teksture), vsebnosti organske snovi (humusa), založenosti tal (rezultati kemične analize tal: P_2O_5 , K_2O) in odvzema hranil s pridelkom. Vse naštetu predstavlja glavno izhodišče za izdelavo **gnojilnega načrta**. Tip tal definira dostopnost hranil in hitrost mineralizacije organske snovi. V preglednici 3 je prikazana povezava med tipom tal in optimalno vsebnostjo organske snovi. Težja kot so tla (večji delež gline), višji je delež humusa, ki je prepoznan kot optimalen za trajne nasade.

Preglednica 3: Povezava med tipom tal ter optimalno vsebnostjo humusa (v %) (Smernice za strokovno utemeljeno gnojenje, 2010)

Tip tal	Vsebnost humusa		
	Nizka	Optimalna	Visoka
Lahka	1	1 – 2,5	2,5
Srednja	1,5	1,5 – 2,5	3,5
Težka	2,5	2,5 – 4	4

Delež organske snovi v tleh v večini trajnih nasadov v Sloveniji znaša med 1,5 in 4 %. Organska snov ima neposreden vpliv na bilanco hranil v tleh. Pripomore k boljšemu vodno zračnemu režimu v tleh, dobri izmenjalni kapaciteti tal (vezanje – skladiščenje hranil) in mikrobiološki aktivnosti v tleh, kar pogojuje rodovitnost tal. Organska snov v tleh hkrati predstavlja zalogo dušika, ki tekom let preko procesa mineralizacije postane dostopen rastlinam (*preglednica 4*). Hitrost mineralizacije definirajo lastnosti tal (vodno zračni režim, tekstura tal), klimatske razmere posameznega leta (temperatura, padavine) in vsebnost beljakovin v organski snovi (C/N razmerje). Ožje je C/N razmerje, hitrejša je mineralizacija (*preglednica 5*).

Preglednica 4: Pričakovano sproščanje dušika iz tal (kg/ha) glede na vsebnost humusa in kapaciteto za vodo v tleh (globina 0-20 cm) (povzeto po Düngung im Obstbau – Leitfaden, Baden-Württemberg, 2007)

Sadna vrsta	Tip tal	globoka		plitva / sušna		
		Humus (%)	< 3	> 3	< 3	> 3
Pečkarji in koščičarji	s trajno ozelenitvijo (negovano ledino)		15	30	8	20
	brez ozelenitve		30	45	20	32
Grmičasto jagodičje	pri gnojenju po obiranju		15	25	8	20
	samo gnojenje spomladi		25	45	15	25

Preglednica 5: Nabor nekaterih organskih gnojil in njihovo C/N razmerje

Organska snov	C/N razmerje
Humus v rodovitnih tleh	9/1 – 13/1
Mlada trava	< 8/1
Kurji gnoj	15/1
Ricinusove tropine	7/1 – 8/1
Hlevski gnoj	20/1
Slama, žagovina	nad 80/1
Šota iz globokega barja	30/1 – 80/1
Šota iz plitvega barja	20/1 – 30/1
Kompostirani rastlinski deli	20/1 – 30/1

Tudi pri uporabi organskih gnojil (kot vir dušika) lahko pride do presežkov; v tem primeru se pojavijo izgube dušika zaradi izpiranja (onesnaženje podtalnice) in izhlapevanja (pospešena tvorba toplogrednih plinov). To se pogosteje dogaja v primerih pregnojenja z organskimi gnojili, ki vsebuje velik delež beljakovin (ozko C/N razmerje, hitra mineralizacija). Nasploh je izgub dušika zaradi izpiranja v sadjarstvu malo.

V sadjarstvu je krogotok hranil zaključen, saj ostajata les in listje v sadovnjaku. V sadovnjakih moramo zato nadomestiti v glavnem hranila, ki smo jih iznesli s pridelkom (preglednica 6). Upoštevati je treba, da je odvzem hranil, vezan izključno na pridelek, v primeru dušika vedno nekoliko manjši, kot pa ga je treba nadoknaditi. Posamezni organi rastline, poleg rastočih plodov, morajo biti prav tako primerno preskrbljeni z dušikom (preglednica 7). Ob tem lahko le del dušika, ki je v tleh na razpolago, dejansko počrpajo rastline.

Preglednica 6: Poraba hranil v nasadu – iznos s pridelkom (Richtlinien für die sachgerechte Düngung im Obstbau, 2009)

Sadna vrsta	Pridelek (kg/ha)	Hranilo (kg/ha)		
		N	P ₂ O ₅	K ₂ O
Pečkarji	40.000	44	12	76
Koščičarji	20.000	36	12	60
Jagodičje	20.000	34	10	56

Preglednica 7: Priporočila za gnojenje za različne sadne vrste v kg/ha (Richtlinien für die sachgerechte Düngung im Obstbau, 2009)

Sadna vrsta	Pridelek (t/ha)	N	P ₂ O ₅	K ₂ O	MgO	B
Jabolka, hruške	< 40	70	35	90	15	0,4
	40 – 50	80	40	110	20	0,5
	> 50	90 (hruške 100)	45	130	25	0,6
Slive	< 20	70	35	65	5	0,4
	20–25	90	45	80	10	0,5
	> 25	110	55	95	15	0,6
Češnje	< 8	50	25	50	10	0,4
	8 – 12	70	35	65	15	0,5
	> 12	90	45	80	20	0,6
Breskve	< 20	60	30	55	10	0,4
	20 – 25	80	40	70	15	0,5
	> 25	90	45	75	20	0,6
Marelice	< 10	70	35	60	15	0,4

Sadna vrsta	Pridelek (t/ha)	N	P ₂ O ₅	K ₂ O	MgO	B
	10 – 15	90	45	75	20	0,5
	> 15	110	55	90	25	0,5
Rdeči ribez	< 15	60	35	95	15	0,4
	15 – 20	85	55	130	15	0,5
	> 20	120	60	170	20	0,6
Jagode	< 15	60	25	80	15	0,4
	15 – 20	100	35	130	20	0,5
	> 20	120	45	170	25	0,6
Maline	< 10	30	20	45	10	0,4
	10 – 15	45	30	70	15	0,5
	> 15	60	40	90	20	0,6

Poleg izbire gnojil (vir, odmerek) je v sadjarstvu izrednega pomena čas gnojenja. Trajne sadne rastline rabijo za brstenje in cvetenje energijo, ki jo dobivajo iz rezerv, nakopičenih po spravilu pridelka v prejšnjem letu. Da v teh pomembnih fazah ne bi primanjkovalo hranil, v zadnjem obdobju jesensko gnojenje pridobiva na pomenu. Uporaba organskih gnojil v jesenskem času daje zelo dobre rezultate, saj so v obdobju po spravilu pridelka pogoji v tleh primerni za hitro razgradnjo organske snovi in mineralizacijo, kar je osnova za kopičenje rezerv v rastlini. V ta namen so primernejša organska gnojila z ožjim C/N razmerjem. Odmerek čistega dušika pri jesenskem gnojenju naj ne bi presegel 20 kg N/ha. Preostali odmerek hranil se v nasad vnese spomladi.

Biološka aktivnost tal in dostopnost posameznega hranila sadnemu drevju sta v veliki meri vezani na pH (kislost) tal. Najpomembnejši in najpreprostejši ukrep za uravnavanje pH tal je izbor gnojil. Za sadjarstvo se optimalni pH giblje med 5,5 in 6,5. Višanje pH tal lahko izvedemo z uporabo kalcijevih gnojil in izvajanjem mulčenja, z uporabo fiziološko kislih gnojil pa se pH običajno rahlo niža.

Gnojenje s kalcijevimi gnojili ali kalcifikacija tal se izvaja večnamensko: popravlja se pH vrednost tal, izboljšuje oz. ohranja se struktura tal, izboljšuje se razpoložljivost Ca v tleh. Za nadomestitev letnih izgub zaradi izpiranja in odvzema (brez vpliva na pH tal) se običajno vsaka tri leta izvede vzdrževalno gnojenje s kalcijem. Odmerek Ca je odvisen od tipa tal: na lahkih tleh lahko v ta namen uporabimo 600 do 800 kg/ha CaO (1.071 do 1.429 kg/ha CaCO₃), na težkih tleh pa 1.200 do 1.500 kg/ha CaO (2.142 do 2.679 kg/ha CaCO₃). Tudi pri izbiri kalcijevih gnojil izbiramo med tistimi, ki so dovoljena v ekološki pridelavi (le težko-topna kalcijeva gnojila: lapor, apnenec, dolomit).

Vzdrževalno gnojenje s kalcijem lahko izvedemo tudi vsako leto na način, predstavljen v preglednici 8. Redno gnojenje s kalcijem pa je nujno izvajati vsakokrat, ko v tleh primanjkuje kalcija, in ko pH vrednost pade pod optimum za posamezno sadno vrsto.

Preglednica 8: Letna vzdrževalna kalcifikacija s CaO glede na pH tal in dostopen Ca v tleh (povzeto po Grundlagen für die Düngung der Obstkulturen, 2003)

pH (H ₂ O)	odmerek CaO v kg (na ha na leto, pri različnih stopnjah založenosti s Ca (v mg/kg))				
	A < 1.000	B 1.000 – 2.000	C 2.000 – 20.000	D 20.000 – 40.000	E > 40.000
< 5,5	420	390	350	140	70
5,5 – 5,9	350	200	140	100	35
6 – 6,4	240	140	100	70	0
6,5 – 6,9	200	100	70	35	0
7 – 7,4	140	70	35	0	0
< 7,5	35	35	0	0	0

Potreba po hranilih v sadovnjakih

Količina hranil v tleh, ki izvira iz naravnih virov, dolgoročno ni zadostna, da bi zagotavljala primeren razvoj sadnih dreves in primerne pridelke. Z gnojenjem zato pokrivamo primanjkljaj hranil. Rastlina lahko preko korenin počrpa hranila, ki se nahajajo v talni raztopini. Pogoj za to je dovolj dober razvoj koreninskega sistema, ki ga pogojuje dostopnost vode in zraka v tleh.

Novi nasadi

Pri napravi novih nasadov je treba preprečiti oz. popraviti možne zastoje vode in zbitost tal, popraviti delež organske snovi (povečati), predvsem v zelo težkih (glina) in zelo lahkih tleh (pesek) (uporaba komposta, hlevskega gnoja ali podorin), ločeno je treba analizirati vrhni in nižji sloj tal. Če analiza tal pokaže prenizko pH vrednost, je treba opraviti kalcifikacijo (gnojenje s kalcijem). Pri prenizki ali neusklanjeni (razmerja med posameznimi hranili) založenosti tal je pred napravo nasada treba dodati predvsem težko mobilni fosfat, v težkih tleh tudi kalij.

Mladi nasadi

Izhodišče za preračun potreb po hranilih v mladih nasadih predstavlja vsaj 50 % hranil polno rodnega nasada (pri jablanah npr. preračunano na odvzem hranil s 40 do 50 t/ha pridelka). Z večanjem rodnosti (preko povečevanja rodnega volumna) se odmerki gnojil povečujejo. Formiranje nasada koščičarjev in pečkarjev traja okoli 2 do 5 let. Ob tem je treba upoštevati dodatne potrebe po gnojenju (dodatno porabo hranil) za razvoj negovane ledine in popravo morebitne pomanjkljive založenosti tal (npr. razred A ali B).

Rodni nasadi

V obdobju polne rodnosti je treba hranila, ki jih rastlina porabi iz tal za rast in rodnost, nadoknaditi z gnojenjem. Poraba posameznega hranila je vezana na razvojno fazo in vegetacijo. Spomladi rastlina potrebuje dovolj veliko količino dušika in fosforja, za razvoj plodov v poletnem času pa obstaja večja potreba po kaliju. Hranila v tleh ne bodo v celotnem odmerku na voljo rastlinam v določenem trenutku, prav tako njihove odmerke ne moremo vezati izključno na odvzem s pridelkom, saj se lahko del hranil stabilno veže na talne delce ali na mesta izmenjave (skladiščenja) v rastlini. Količina hranil, ki je potrebna za rast in razvoj poganjkov in listov, za debelitev lesa in tvorbo cvetov (diferenciacijo), je precejšnja (*preglednici 7 in 8*). Pomanjkljiva ali prebogata prehrana z določenim hranilom ima za posledico motnje v rasti in rodnosti sadnega drevja in težave v kakovosti in skladiščni sposobnosti pridelka.

Nasadi, kjer se gnojenje ne izvaja

Posebno situacijo predstavljajo nasadi, kjer se gnojenje ne izvaja. Za pomoč pri odločanju pridelovalca glede pridelave sadja brez uporabe gnojil služijo rezultati analiz (talne, foliarne, analize plodov, N-min) in vizualna ocena stanja nasada.

Listno (foliarno) gnojenje

Uredba dovoljuje tudi uporabo listnih oz. foliarnih gnojil.

Prednosti listnih gnojil so:

- delujejo hitro (1 do 5 dni);
- gnojenje je izvedeno ciljno;
- izpiranja praktično ni;
- aplikacija je možna v kombinaciji z zaščitnimi sredstvi;
- izognemo se lahko težavam v tleh, ki preprečujejo zadosten odvzem hranil iz tal (antagonizem, pH, ...).

Pomanjkljivosti listnih gnojil so:

- obstaja nevarnost za fitotoksične učinke (poškodba listov, plodov,);
- možno je dodati le omejene količine hranil;

- v času uporabe gnojil je potrebna zadostna listna masa;
- na sprejem hranil vplivajo vremenski pogoji;
- odmerki so odvisni od starosti rastline, sadne vrste, razvojne faze, ...

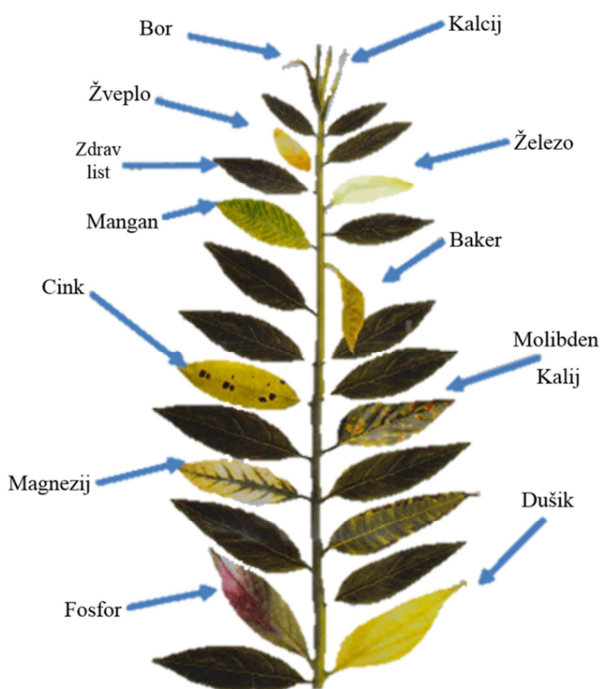
Simptomi pomanjkanja in viška hranil

Dušik (N)

Pomanjkanje (posebej v tleh, revnih s humusom):

- listi: majhni, blede (rumenkasti, pozneje oranžni do rdeče vijolični), na bazi poganjka hitreje odpadajo;
- plodovi: intenzivneje obarvani, drobnejši, čvrstejši, kakovost je slaba;
- poganjki: kratki, tanki, lahko lomljivi, enoletni les je rumenkast, rast se hitreje zaključí;
- tvorba cvetov (diferenciacija): slaba, močno junijsko odpadanje plodov, izmenična rodnost.

Višja poletna temperatura v kombinaciji s slabo založenostjo z N predstavlja težavo zaradi slabe tvorbe asimilatov.

Slika 10: Simptomi pomanjkanja hranil v listih (Vir:

http://microfarmgardens.com/storage/Micronutrient%20Deficiencies1.png?__SQUARESPACE_CACHEVERSION=1388617533707)

Višek:

- poganjki: premočna rast, pozen zaključek rasti (nevarnost pozeb), slabo za tvorbo cvetov;
- plodovi: odloženo zorenje, intenzivnejša zelena barva plodov, manjša vsebnost suhe snovi, fiziološke motnje (grenka pegavost, porjavenje mesa, porjavenje peščišča, steklavost), slabša skladiščna sposobnost;
- intenzivni napadi škodljivcev in bolezni.

Praksa:

- letno se iz nasada s pridelkom iznese 30 do 60 kg N/ha;
- potrebna količina za gnojenje: 70 do 80 kg N/ha (skladiščenje N v listih, lesu in koreninah);
- pomanjkanje se v glavnem zgodi v kritični fazi po cvetenju (faza delitve celic): zavrta rast, manjši ovesek, slabša tvorba cvetov (diferenciacija);
- potreba po N tekom vegetacije pada (omejena je v glavnem na čas med aprilom in julijem – največja v juniju);
- pri dušiku je poleg količine gnojila pomemben tudi čas gnojenja in oblika gnojila;

- konkurenco za N predstavljajo zatravljeni medvrstni pasovi, z mulčenjem preko pospešene mineralizacije nudimo sadnim drevesom dodatno oskrbo z N;
- rastlinski ostanki na eno tono sveže mase v povprečju sprostijo 3 kg N, posebnost so metuljnice s 5 kg N/ha;
- zgodaj spomladi je mineralizacija šibka (nizke temperature tal, slaba aktivnost mikroorganizmov), potreba po N pa zelo velika – v tem času rastlina črpa N predvsem iz rezerv (jesensko gnojenje za rezerve in začetek mineralizacije), julija in avgusta pa je N v nasadu dovolj (višja temperatura tal, hitrejša mineralizacija) – v tem času je dušika na voljo celo preveč;
- **pozor:** obstaja močna povezava med humusom v tleh in potrebo po gnojenju z N – višja je vsebnost humusa v tleh, več je (bo) mineraliziranega dušika, manjše bodo zahteve po gnojenju;
- močnejše je cvetenje, večji je ovesek, večja je potreba po N;
- lahka tla: jesensko gnojenje in gnojenje konec marca ali v začetku aprila;
- težka tla: jesensko gnojenje in gnojenje konec februarja do začetka marca.

Fosfor (P)

Pomanjkanje:

- listi: manjši, temno rdeči (purpurni do bronasti);
- slabša tvorba cvetov, nekroze;
- prenizek ali previsok pH: nedostopnost P rastlinam – slabši razvoj rastline;
- nizka vsebnost humusa v tleh: pomanjkanje P.

Višek:

- zgodi se poredko, fosfor je močno vezan v tleh;
- slediti je treba simptomom pomanjkanja za druga hranila (kalcij, mangan, baker).

Kalij (K)

Pomanjkanje:

- pogosto v sadjarstvu (težka tla!);
- listi: na listih pri bazi poganjka rumene, pozneje rjave nekroze, listi se zvijajo navzgor; pri pečkarjih se od vrha lista ob robovih pojavijo ozke lise, pri koščičarjih se rumenenje prične med listnimi žilami, pri jagodičju listi postanejo modro rumene barve;
- poganjki: krajši internodiji, preobčutljivost na mraz;
- cvetovi: prevelik cvetni nastavek (močno občutljiv na mraz v času cvetenja);
- plodovi: slaba obarvanost, drobni plodovi, slaba aroma, občutljivost na nizke temperature v času skladiščenja;
- intenzivnejše dihanje, slabše reguliranje vode v rastlini;
- negativni vpliv na tvorbo cvetov;
- pojav: tudi zaradi previsokega N in P.

Slika: 11: Pomanjkanje kalija pri jablani
(Foto: S. Tojnko)

Višek:

- K močno vezan v tleh (kot P);
- ni velike nevarnosti za rastlino;
- pozor: slabša kakovost plodov zaradi antagonizma s Ca (npr. grenka pegavost) in odloženo zorenje.

Praksa:

- ena od najpomembnejših vlog pri sadnih rastlinah;
- od njega odvisen v veliki meri pridelek in kakovost;
- pozitivni efekti: močnejša fotosinteza, večja vsebnost vitaminov, aktivacija encimov za povečanje fotosintetske aktivnosti, regulacija vode, izboljšanje odpornosti na mraz, izboljšanje odpornosti na sušo, izboljšanje kakovosti pridelka (velikost, barva, razmerje sladkor/kislina);
- simptomi pomanjkanja: najbolje vidni pri močno rodnih drevesih v sušnih letih;
- pomanjkanje K: večja občutljivost rastline na sušni stres;
- antagonist Ca in Mg!, preveč K – fiziološke motnje, težave med skladiščenjem.

Kalcij (Ca)

Pomanjkanje:

- plodovi: fiziološke motnje (grenka pegavost, porjavenje mesa, lenticelna pegavost, porjavenje peščišča, mehko meso, gnilobe, slaba obarvanost, nizka vsebnost vitamina C, močna produkcija endogenega etilena in s tem predčasno zorenje, hitro staranje plodov, hitra degradacija klorofila, zmanjšana skladiščena sposobnost);
- korenine: zavrta rast;
- vpliv na sprejem ostalih hranil.

Slika 12: Pomanjkanje oz. nesorazmerje med Ca in drugimi hranili – grenka pegavost (Foto: S. Tojnko)

Višek:

- kloroze (visok Ca v tleh, ki veže železo), rumenkasti listi od vrha proti peclju;
- tla in rastlina: pomanjkanje B, Mn in Zn.

Železo (Fe)

Pomanjkanje:

- listi: svetlenje barve listov med listnimi žilami na mladih listih, žile ostanejo zelene;
- močno pomanjkanje (kloroza): sušenje listnih vrhov, odpadanje listov (škodljivo za rodni les).

Višek:

- listi: intenzivno temno zelena do modro zelena barva listov;
- omejena rast poganjkov in korenin.

Mangan (Mn)

Pomanjkanje:

- listi: svetlenje listov med listnimi žilami, rumeni madeži na listih, širši intenzivno zeleni pasovi ob listnih žilah; začetek na bazi enoletnih poganjkov;
- starejši les: hitrejši pojav;

- suša: verjetnejši in močan pojav.

Višek:

- listi: nekroza mladih listov, ki zajame cel list;
- poganjki: oleseneli poganjki – mehurjaste tvorbe; lubje popoka in se viha navzgor;
- plodovi: temno rdeča do bronasta obarvanja.

3.2.2 Pregled izvajanja izbirne zahteve SAD_EKGN na kraju samem

S pregledom izvajanja izbirne zahteve SAD_EKGN na kraju samem se popiše dejansko stanje površin in preveri, ali:

- se na KMG za zahtevo vodijo evidence iz poglavja 2 teh navodil;
- je gostota dreves v trajnem nasadu ustrezna (oljčniki najmanj 150 dreves/ha, oreh in kostanj najmanj 100 dreves/ha, ostale sadne vrste in nasadi z mešanimi sadnimi vrstami najmanj 200 dreves/ha);
- se na površini z zahtevkom gnoji;
- se na površini z zahtevkom za talno gnojenje uporablja živalska gnojila oz. gnojila, ki so dovoljena v ekološki pridelavi v skladu s Prilogo I Uredbe 889/2008/ES;
- na KMG hranijo deklaracije nabavljenih gnojil in račune iz katerih je razviden nakup vrste gnojil.

3.3 Izbirna zahteva SAD_KONF: Uporaba metode konfuzije in dezorientacije

(povzeto po uredbi)

V okviru izbirne zahteve SAD_KONF se pred začetkom ali na samem začetku pojava škodljivcev uporabljajo feromonskimi dispenzorji. Število potrebnih dispenzorjev je določeno z navodili proizvajalca dispenzorjev. Na spletnih straneh ministrstva, agencije in kmetijske svetovalne službe se objavijo navodila za izvajanje te zahteve kot priporočila strokovnih institucij s področja varstva rastlin.

Za izbirno zahtevo SAD_KONF velja, da:

- se mora vsako leto izvajati na delu površin intenzivnih sadovnjakov, vendar na celem GERK;
- se lokacija izvajanja zahteve v obdobju trajanja obveznosti lahko spreminja;
- se izvaja na območju celotne Republike Slovenije;
- obtežba z živino ni relevantna.

Na KMG je treba hraniti:

- deklaracije za feromonske dispenzorje;
- navodila proizvajalca o uporabi feromonskih dispenzorjev;
- račune o nakupu feromonskih dispenzorjev.

Sadne vrste, za katere se lahko uveljavlja plačilo za izvajanje izbirne zahteve SAD_KONF, so:

- breskev, hruška, jablana, nektarina in sliva/češplja.

Z upravnim pregledom se prek RKG preveri:

- ustreznost sadne vrste;
- gostota dreves.

Za upravni pregled se uporabijo:

- RKG;
- podatki o GERK.

S pregledom na kraju samem se izvedejo:

- popis dejanskega stanja površin na kraju samem;
- pregled evidenc, določenih z uredbo (*glej poglavje 2 teh navodil*);
- pregled deklaracij za feromonske dispenzorje;
- pregled navodil proizvajalca o uporabi feromonskih dispenzorjev;
- preveritev računov o nakupu feromonskih dispenzorjev.

Višina plačila za izvajanje izbirne zahteve SAD_KONF znaša 180,30 eura na ha letno.

3.3.1 Pojasnila glede izvajanja izbirne zahteve SAD_KONF

Metoda konfuzije in dezorientacije je na splošno priznana metoda, ki lahko prispeva k zmanjšanju porabe insekticidov. Uporabijo se lahko vse tehnike, ki so registrirane v Republiki Sloveniji v skladu z zakonodajo o registriranju FFS (klasične tehnike z dispenzorji in Exosex tehnike). Pogoji za učinkovito zatiranje škodljivcev z uporabo te metode so:

- pravočasen termin izobešanja dispenzorjev;
- dovolj časa pred pričetkom pojava prvih osebkov škodljivcev;
- ustrezno število dispenzorjev na površinsko enoto;
- ustrezna prostorska razporeditev v volumnu zelene stene in glede na pritisk škodljivcev ter smer pihanja vetrov (če je konstantna).

Dodatni pogoj je tudi minimalna velikost območja, kjer metodo izvajamo in določena stopnja prostorske izoliranosti od sosednjih območjih, od koder lahko škodljivci, predvsem oplojene samice, migrirajo.

Pridelovalec mora pri določitvi števila dispenzorjev (ali drugih elementov za sproščanje feromona), ki jih je potrebno namestiti, slediti navodilom proizvajalca. Glede optimalnega termina izobešanja dispenzorjev se lahko posvetuje z območnimi svetovalci za varstvo rastlin ali specialisti prognostične službe, ki delujejo v okviru kmetijske svetovalne službe. Pojav prvih osebkov škodljivcev se zabeleži z uporabo vab, z iskanjem na specifičnih pojavnih mestih ali pa se ugotovi iz obvestil prognostične službe.

Pridelovalec je dolžan uporabljene dispenzorje najpozneje tik pred izobešanjem novih dispenzorjev v novi sezoni izvajanja izbirne zahteve SAD_KONF, odstraniti. Tekom sezone se dispenzorji iz prejšnje sezone na sadnem drevju ne smejo pojavljati.

Za izvedbo metode konfuzije se smejo uporabljati le dispenzorji s feromonskimi snovmi, ki so registrirane v Republiki Sloveniji. Registracija je specifična za posamezne sadne vrste in dispenzorjev ni možno uporabljati v sadnih vrstah, ki niso navedene v registraciji. Registracijski status dispenzorjev se lahko preveri v spletni aplikaciji FITO-INFO ali na Upravi Republike Slovenije za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin.

Priporočljivo je, da pridelovalci pred vstopom v izbirno zahtevo SAD_KONF preverijo ponudbo dispenzorjev na tržišču, ker gre za zelo specifično FFS, ki ga morajo ponudniki dovolj časa vnaprej naročiti pri proizvajalcih. Vstop v zahtevo brez zagotovil, da je možen nakup ustreznega števila dispenzorjev, ni smiseln.

Slika 13: Standardni dispenzorji za sproščanje feromona

(Foto: M. Lešnik – levo in na sredini, desno – <http://www.isagro.it/it/pheromones.html>)

*Slika 14: Vaba, ki je prepojena z namagnetenim feromonskim prahom, ki se prilepi na telo samcev jabolčnega zavijača, kar omogoča izvedbo metode auto-zbeganja (v Sloveniji se prodaja pod znamko Exosex)
(Foto: M. Lešnik)*

3.3.2 Pregled izvajanja izbirne zahteve SAD_KONF na kraju samem

S pregledom izvajanja izbirne zahteve SAD_KONF na kraju samem se popiše dejansko stanje površin in preveri, ali:

- se na KMG za zahtevo vodijo evidence iz poglavja 2 teh navodil;
- je gostota dreves v trajnem nasadu ustrezna (oljčniki najmanj 150 dreves/ha, oreh in kostanj najmanj 100 dreves/ha, ostale sadne vrste in nasadi z mešanimi sadnimi vrstami najmanj 200 dreves/ha);
- se na površini z zahtevkom pred začetkom pojava ali na samem začetku pojava škodljivcev uporabljajo feromonski dispensorji;
- je število potrebnih dispensorjev glede na navodila proizvajalca ustrezno;
- se pri izvajanju zahteve upoštevajo priporočila strokovnih institucij s področja varstva rastlin;
- na KMG hranijo deklaracije za feromonske dispensorje in račune o nakupu ter navodila proizvajalca o uporabi feromonskih dispensorjev.

Priporočljivo je, da pridelovalec izdelava načrt obešanja v obliki poenostavljene grafične priloge s podatki o gostoti dispensorjev na m² v različnih delih nasada. Vsako sezono je treba stare dispensorje od prejšnje sezone odstraniti.

Pri izobešanju hišic s feromonskim prahom za izvajanje metode Exosex je prav tako priporočljivo, da pridelovalec ob izobešanju izriše preprost načrt, v katerem je viden položaj izobešenih hišic. Najbolje je, da položaj hišic označi na začetku vrst, kjer se nahajajo. Ta načrt lahko pridelovalec predloži kontrolorju, da hišice ob pregledu lažje najde.

3.4 Izbirna zahteva SAD_MEHZ: Mehansko zatiranje plevelov (pod drevesi)

(povzeto po uredbi)

V okviru izbirne zahteve SAD_MEHZ je prepovedana uporaba herbicidov. Mehansko zatiranje plevelov se izvaja v obdelovalnem pasu pod drevesi.

Za izbirno zahtevo SAD_MEHZ velja, da:

- se mora vsako leto izvajati na delu površin intenzivnih sadovnjakov oz. oljčnikov, lahko na delu GERK;
- se lokacija izvajanja zahteve v obdobju trajanja obveznosti lahko spreminja;
- se izvaja na območju celotne Republike Slovenije;
- obtežba z živino ni relevantna.

Sadne vrste, za katere se lahko uveljavlja plačilo za izvajanje izbirne zahteve SAD_MEHZ, so:

- ameriška borovnica, aronija, bezeg, breskev, češnja, črni ribez, črni ribez x kosmulja, dren, granatno jabolko, hruška, jabolana, kaki, kivi, kosmulja, kostanj, kutina, leska, malina, mandelj, marelica, mešane sadne vrste, murva, nashi, nektarina, nešplja, oljka, oreh, oreh in kostanj, rdeči ribez, robida, robida x malina, skorš, sliva/češplja, smokva (figa), višnja, žižula.

Na KMG mora biti prisotna ustrezna mehanizacija oz. oprema ali shranjen račun izvajalca za opravljeno strojno storitev ali shranjena izjava izvajalca, hraniti pa je treba tudi račune o nakupu FFS.

Z upravnim pregledom se prek RKG preverita:

- ustreznost sadne vrste;
- gostota dreves.

Za upravni pregled se uporabijo:

- RKG;
- podatki o GERK.

S pregledom na kraju samem se izvedejo:

- popis dejanskega stanja površin;
- pregled evidenc, določenih z uredbo (*glej poglavje 2 teh navodil*);
- pregled prisotnosti ustrezne mehanizacije oz. opreme na KMG ali pregled računa izvajalca za opravljeno strojno storitev ali izjave izvajalca;
- preveritev računov o nakupu fitofarmaceutskih sredstev.

Višina plačila za izvajanje izbirne zahteve SAD_MEHZ znaša 155,10 eura na ha letno.

3.4.1 Pojasnila glede izvajanja izbirne zahteve SAD_MEHZ

Uporaba herbicidov v trajnih nasadih je ukrep, ki je bil del standardne tehnologije pridelave. Ukrep uporabe herbicidov se zamenjuje z alternativnimi metodami mehanskega zatiranja plevelov v pasu pod drevesi, kot so mulčenje, čista obdelava (okopavanje), košnja, ožiganje, uporaba zastirke, vzdrževanje nizke podrasti (nekonkurenčne rastline). S temi ukrepi v pasu pod drevesi hkrati spodbujamo mikrobiološko aktivnost in povečujemo rodovitnost tal.

Pas pod drevesi mora biti popolnoma brez konkurenčnih plevelov ali poraščen z nizkorastočimi nekonkurenčnimi rastlinami. Zaradi dinamike rasti korenin in posledično sprejemanja hranil prične s plitko mehansko obdelavo tal jeseni, takoj po obiranju. S tem ukrepom pospešimo sprejem hranil, ki jih drevo nabira kot zalogo za rast v naslednjem letu.

Zgodaj spomladi, ko vremenske razmere to dopuščajo, tla ponovno plitko obdelamo z rotacijskimi rahljalniki. Tako spodbujamo mineralizacijo organske snovi v tleh in s tem sproščanje dušika v rastlinam dostopne oblike. Pri tem moramo odstraniti plevela, ki predstavljajo konkurenco pri prehrani sadnih rastlin. Pozneje, tekom leta, čistimo vrstni prostor (pas pod drevesi) z različnimi priključki, npr. s krtačami, ki so nameščene na mulčer ali predstavljajo samostojni priključek. S tem vzdržujemo čisto, nezapleveljeno površino v vrstnem prostoru, hkrati pa dodatno ne spodbujamo mineralizacije in s tem posledično prevelike oskrbe z dušikom v neprimernem času; v drugi polovici leta ne smemo z nobenim tehnološkim ukrepom pospeševati rasti dreves.

Slika 15 prikazuje pas pod drevesi z nizko podrastjo, ki se razvije po uporabi stroja za mehansko obdelavo tal. Na slikah 16 do 21 so prikazani nekateri stroji za vzdrževanje pasu pod drevesi.

*Slika 15: Primer vzdrževanja nizke podrasti v pasu pod drevesi
(Foto: S. Tojnko)*

Slika 16: Standardni priključek na mulčerju za čiščenje plevela v vrsti (Foto: S. Tojnko)

Slika 17: Rotacijski čistilec za odstranjevanje plevela (Foto: M. Mavsar)

Slika 18: Rotacijski čistilec za odstranjevanje plevela, listja, lesa (Foto: M. Mavsar)

Slika 19: Univerzalni strojni element, primeren za različne priključke (Foto: M. Mavsar)

Slika 20: Čelni priključek za mehansko obdelavo v vrsti (Foto: M. Mavsar)

Slika 21: Priključek za osipanje in odgrinjanje zemlje (Foto: M. Mavsar)

3.4.2 Pregled izvajanja izbirne zahteve SAD_MEHZ na kraju samem

S pregledom izvajanja izbirne zahteve SAD_MEHZ na kraju samem se popiše dejansko stanje površin in preveri, ali:

- se na KMG za zahtevo vodijo evidence iz poglavja 2 teh navodil;
- je gostota dreves v trajnem nasadu ustrezna (oljčniki najmanj 150 dreves/ha, oreh in kostanj najmanj 100 dreves/ha, ostale sadne vrste in nasadi z mešanimi sadnimi vrstami najmanj 200 dreves/ha);
- se na površini z zahtevkom v obdelovalnem pasu pod drevesi plevel mehansko zatira;
- se na površini z zahtevkom upošteva prepoved uporabe herbicidov;
- je na KMG prisotna ustrezna mehanizacija oz. oprema ali shranjen račun izvajalca za opravljeno strojno storitev ali shranjena izjava izvajalca;
- na KMG hranijo račune o nakupu FFS.

3.5 Izbirna zahteva SAD_POKT: Pokritost tal v medvrstnem prostoru z negovano ledino

(povzeto po uredbi)

Izbirna zahteva SAD_POKT se v posameznem letu izvaja v vsakem medvrstnem prostoru, ki je pokrit z negovano ledino. Po obiranju, vendar najpozneje do 30. maja tekočega leta, se izvede vzdrževanje ledine za ohranjanje ozelenitve tal v medvrstnem prostoru. Po potrebi, oz. v primeru poškodbe ozelenjene površine, se te površine doseje s primernimi kmetijskimi rastlinami v čisti setvi ali kot mešanice. Pod drevesi je dopusten nezelenjen pas. Ruša v medvrstnih prostorih mora biti vedno v dobrem stanju. Najpozneje do 15. oktobra tekočega leta se rastline zmulčijo oz. pokosijo. Če je nasad na terasah, je košnja oz. mulčenje ozelenjenih brežin teras obvezno.

Za izbirno zahtevo SAD_POKT velja, da:

- se mora vsako leto izvajati na delu površin intenzivnih sadovnjakov oz. oljčnikov, vendar na celem GERK;
- se lokacija izvajanja zahteve v obdobju trajanja obveznosti iz lahko spreminja;
- se izvaja na območju celotne Republike Slovenije;
- obtežba z živino ni relevantna.

Sadne vrste, za katere se lahko uveljavlja plačilo za izvajanje izbirne zahteve SAD_POKT, so:

- ameriška borovnica, aronija, bezeg, breskev, češnja, črni ribez, črni ribez x kosmulja, dren, granatno jabolko, hruška, jablana, kaki, kivi, kosmulja, kostanj, kutina, leska, malina, mandelj, marelica, mešane sadne vrste, murva, nashi, nektarina, nešplja, oljka, oreh, oreh in kostanj, rdeči ribez, robida, robida x malina, skorš, sliva/češplja, smokva (figa), višnja, žižula.

Kmetijske rastline, s katerimi se lahko doseje ozelenjene površine v okviru izbirne zahteve SAD_POKT, so:

- ajda, aleksandrijska detelja, bela gorjušica, bob, detelja, deteljno travne mešanice, facelija, grah, grahor, grašica (jara, ozimna), inkarnatka, ječmen (jari, ozimni), krmna ogrščica (jara, ozimna), krmna repica (ozimna, jara), krmni grah (jari, ozimni), lucerna, mešanica rastlin – naknadni posevek, mešanica žit (jara, ozimna), navadna nokota, oljna ogrščica (jara, ozimna), oljna redkev, oljna repica, oves(jari, ozimni), perzijska detelja, pira (jara, ozimna), pšenica (jara, ozimna), pšenica horasan (ozimna, jara), rjava indijska gorčica, trda pšenica (ozimna, jara), rž (ozimna, jara), soja, sončnice, soržica (jara, ozimna), trave (vse vrste trav, ki se lahko uporabijo za dosejevanje ledine), travno deteljne mešanice, tritikala (jara, ozimna), sudanska trava, volčji bob (ne mnogolistni volčji bob).

Z upravnim pregledom se preverita:

- ustreznost kmetijske rastline prek zbirne vloge;
- gostota dreves prek RKG.

Za upravni pregled se uporabijo:

- RKG;
- zbirna vloga;
- podatki o GERK.

S pregledom na kraju samem se izvedejo:

- popis dejanskega stanja površin;
- popis kmetijske rastline oz. skupine kmetijskih rastlin na površini;
- pregled KMG;
- pregled evidenc, določenih z uredbo (*glej poglavje 2 teh navodil*).

Višina plačila za izvajanje izbirne zahteve SAD_POKT znaša 229,92 eura na ha letno.

3.5.1 Pojasnila glede izvajanja izbirne zahteve SAD_POKT

Namen zahteve je doseči pokritost tal v trajnih nasadih s kvalitetnim rastlinskim pokrovom. V trajnih nasadih po Sloveniji najdemo negovano ledino, ki pa ima svoje pomanjkljivosti – v velikem deležu sadovnjakov so izrazite kolotečine in nekvalitetna struktura rastlinskega pokrova (sestava rastlinske združbe).

Za pokritost tal izbiramo rastline, ki hkrati služijo za zeleno gnojenje. Rastline za zeleno gnojenje sejemo zaradi mnogih dobrih lastnosti, ki jih prinaša tak način priprave tal in kasnejše oskrbe trajnih nasadov. Zeleno gnojenje daje prednosti, kot so:

- povečuje se delež humusa;
- zmanjšujejo se populacije škodljivih organizmov;
- zavira se razvoj nematod;
- povečuje se delež koristnih organizmov;
- tla se bogatijo z dušikom (metuljnice) in s hranilnimi snovmi iz nižje ležečih plasti tal.

PRI IZVAJANJU IZBIRNE ZAHTEVE SAD_POKT JE TREBA ZAGOTAVLJATI, DA JE RUŠA V MEDVRSTNIH PROSTORIH VEDNO V DOBREM STANJU.

Omenjen ukrep pokritosti tal lahko izvedemo glede na namen:

- Rahljanje tal: popraviljanje zbitosti tal v kolotečinah, rahljanje nepropustnih plasti, kjer zastaja voda idr.
- Dosejevanje rastlin: izboljšanje sestave travne ruše zaradi neprimerne setve zelenega pokrova, zaradi senčenja, prepogostega ali preporedkega mulčenja (konkurenčne širokolistne rastline) idr. s poudarkom na izbiri rastlin z globokimi koreninami (npr. bela gorjušica).

Nasploh je mulčenje trave ukrep, ki dolgoročno vodi do obogatitve tal s humusom. Izvajati ga je treba najmanj enkrat letno. To povečuje kapaciteto tal za vodo in hranila ter s tem rodovitnost; pogostejše mulčenje mlajše trave ima za posledico povečevanje dostopnosti dušika v tleh. Zato v času od brstenja do sredine junija, ko rastline potrebujejo veliko dušika, mulčimo pogosteje. Kadar mulčimo starejše, delno olesenele rastline, pridobivamo trajni humus. Poleti, ko dodatno sproščanje dušika ni zaželeno, mulčimo redkeje starejšo travo.

Zaradi senčenja in neprimerne izvedbe mulčenja se sestava rastlinske združbe spreminja. Izginjajo določene rastline, ki so s stališča botanične pestrosti in nosilnosti tal za vožnjo zaželene. **Dosejevanje** je ukrep, ki ga izvedemo, ko je porušena primerna sestava travne ruše v medvrstnem prostoru. Kjer ni kolotečin, za izboljšanje sestave rastlinskega pokrova travno rušo rahljamo (podrahljamo) do te mere, da je primerna za obnovitveno dosejevanje. Rahljanje je ukrep, s katerim reguliramo vodno-zračni režim v tleh, rešujemo problem zbitosti tal ter nastanek plasti tal, na katerih lahko zastaja voda.

Uporaba težkih strojev z neprimernimi pnevmatikami, neprimerna izbira časa izvedbe ukrepa, nekvalitetna travna ruša (ki ne prenaša gaženja) pa vodijo do nastanka kolotečin. Popraviljanje obstoječih kolotečin se izvede z rahljanjem zbitih tal (rahljači, podrahljači), ki mu sledi planiranje zemlje – zagrnitev kolotečin. Temu sledi setev primernih kmetijskih rastlin, navedenih v poglavju 3.5 teh navodil.

Slika 22: Rebrasti valj za mečkanje trave
(Foto: M. Mavsar)

Slika 23: Sejalnica z rebrastimi koluti
(Foto: M. Mavsar)

Glede na določbe uredbe se mora rastje negovane ledine do 15. oktobra tekočega leta vsaj enkrat zmulčiti oz. pokositi. Vemo, da rastni stadij rastlin zelene ledine ob izvedbi mulčenja značilno vpliva na hitrost mineralizacije ostankov po mulčenju. Pri pogostem mulčenju mladih rastlin je mineralizacija hitra, po mulčenju ostarelih, značilno olesenelih rastlin je mineralizacija počasnejša. V sodobnem sadjarstvu uvajamo mečkanje rastlin zelene ledine. Ta pristop omogoča, da zmanjšujemo konkurenčnost rastlin gojene ledine podobno, kot pri mulčenju, vendar je ruša, ki je bila pomečkana bistveno bolj ugoden prostor za koristne žuželke (opraševalci, predatorske žuželke, ...) kot negovana ledina, ki je pogosto mulčena. Več je cvetočih rastlin in metuljnic, ki so ugodna paša za čebele. Če se odločimo za ta pristop, potem v začetnih obdobjih poletja izvajamo mečkanje rastlin ledine, pozneje pa mulčenje. Lahko pa obe opravili izvajamo izmenično. **Glede na določbe uredbe zgolj mečkanje rastlin brez vsaj ene izvedbe mulčenja ni upravičen sistem za pridobitev podpore iz naslova izbirne zahteve SAD_POKT.**

PRIMERI SITUACIJ, KOMENTARJI IN PREDLAGANI UKREPI

Primer 1: SPREJEMLJIVO

Slika 24: Primerno obraščena ledina
(Foto: S. Tojnko)

Komentar:

- Površina primerno obraščena; intenzivnejša rast v območju tlačenja.

Ukrep:

- Dosejevanje in rahljanje nista potrebna.

Slika 25: Primerno obraščena negovana ledina – viden začetek formiranja kolotečin

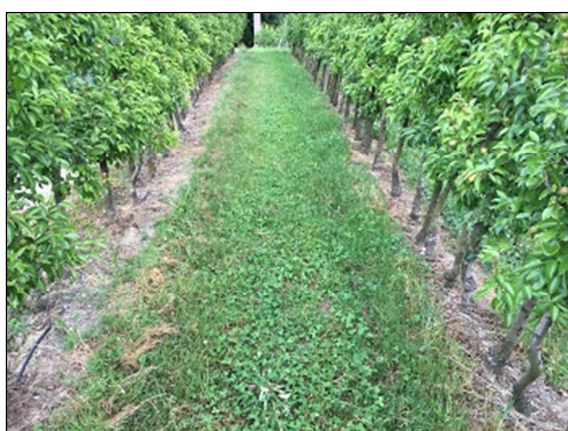
(Foto: S. Tojnko)

Komentar:

- Površina primerno obraščena; viden začetek formiranja kolotečin v globini okoli 5 cm.

Ukrep:

- Spremljanje stanja, dosejevanje in rahljanje zaenkrat nista potrebna.

Slika 26: Primer dosejevanja negovane ledine

(Foto: S. Tojnko)

Komentar:

- Primerno obraščen medvrstni prostor; stanje po dosejevanju v prejšnjem letu.
- Vidno: trpežna ljujka (*Lolium perene*) – 35 %, travniška latovka (*Poa pratensis*) – 5 %, rdeča bilnica (*Festuca rubra*) – 55 %, bela detelja (*Trifolium repens*) – 5 %; odsotnost kolotečin, vpliv tlačenja se pozna v bujnejši rasti trav, med kolotečinami prevladuje bela detelja.

Ukrep:

- Dosejevanje in rahljanje nista potrebna.

Slika 27: Primer mulčenja višje trave namenjenega za povečevanja trajnega humusa

(Foto: S. Tojnko)

Komentar:

- Primerno obraščen medvrstni prostor. Prikazan primer mulčenja višje trave (v zrelejšem razvojnem stadiju) za namen povečevanja trajnega humusa in biotske pestrosti v tleh ter manjše porabe energije.

Ukrep:

- Dosejevanje in rahljanje nista potrebna.

Primer 2: ŠE SPREJEMLJIVO

*Slika 28: Primer slabše obraščeni kolotečin
(Foto: S. Tojnko)*

Komentar:

- Obraščeni kolotečin je slabša, vendar travna ruša ni popolnoma uničena; kolotečine niso izrazite (manj kot 10 cm globine).

Ukrep:

- Dosejevanje in rahljanje zaenkrat še nista potrebna.

*Slika 29: Slabša obraščeni kolotečin, travna ruša še ni popolnoma uničena
(Foto: S. Tojnko)*

Komentar:

- Obraščeni kolotečin je slabša, vendar travna ruša ni popolnoma uničena; kolotečine niso izrazite (globoke manj kot 5 cm). Tako stanje terja pozornost zaradi pogojno sprejemljivega razmerja med pokritim in nepokritim delom površine. Če v teku vegetacijske dobe ne bo prišlo do intenzivnejšega obraščanja medvrstnega prostora, bo potrebno izvesti dosejevanje.

Ukrep:

- Dosejevanje in rahljanje zaenkrat še nista potrebna, pozorno spremljanje stanja.

*Slika 30: Globina kolotečine manj kot 10 cm, kolotečina še obraščena
(Foto: S. Tojnko)*

Komentar:

- Globina kolotečine je manj kot 10 cm, kolotečina je obraščena. Prisoten potencial za nastanek globljih kolotečin (zastajanje vlage).

Ukrep:

- Dosejevanje in rahljanje zaenkrat še nista potrebna.

*Slika 31: Slabša obraščena kolotečina, ki pa niso izrazite, globina manj kot 5 cm
(Foto: S. Tojnko)*

Komentar:

- Obraščena kolotečina je slabša, vendar travna ruša ni popolnoma uničena, kolotečine niso izrazite (manj kot 5 cm globine).

Ukrep:

- Dosejevanje in rahljanje zaenkrat še nista potrebna.

Primer 3: NESPREJEMLJIVO

*Slika 32: Primer široke popolnoma neobraščene kolotečine
(Foto: S. Tojnko)*

Komentar:

- Široka in popolnoma neobraščena kolotečina. Na tako uničenem in zbitem delu zemljišča obnova travne ruše brez rahljanja in dosejevanja ni možna.

Ukrep:

- Rahljanje in dosejevanje.

*Slika 33: Popolnoma neobraščena kolotečina
(Foto: S. Tojnko)*

Komentar:

- Široke in popolnoma neobraščene kolotečine. Nesprijemljivo razmerje med obraščenim in neobraščenim delom medvrstnega pasu – travna ruša pokriva manj kot 50 % tal v nasadu.

Ukrep:

- Rahljanje in dosejevanje.

Slika 34: Primer kolotečine, globlje od 10 cm

(Foto: S. Tojnko)

Komentar:

- Široka in popolnoma neobraščena kolotečina globine več kot 10 cm. Na tako uničenem in zbitem delu zemljišča obnova travne ruše brez rahljanja in dosejevanja ni možna. Pričakovano ovirano razraščanje koreninskega sistema sadnih rastlin.

Ukrep:

- Rahljanje in dosejevanje več kot 10 cm.

Slika 35: Neobraščen medvrstni prostor

(Foto: S. Tojnko)

Komentar:

- Popolnoma neobraščene kolotečine in deli med kolotečinami.

Ukrep:

- Tla v nasadu je potrebno popolnoma sanirati (rahljanje in dosejevanje).

V jablanovih nasadih je tehnološko najzahtevnejše vzdrževanje primernih in ozelenelih kolotečin. Rahljanje in dosejevanje degradirane ledine, posebej še kolotečin, je treba izvesti v času, ko je obremenitev kolotečin najmanjša, vendar v okviru časa določenega v uredbi. Za doseganje cilja, to je izgradnje kvalitetne negovane ledine, je treba poleg optimalnega časa sanacije izbrati primerne rastline za specifične pedoklimatske razmere, ki vladajo v sadovnjaku.

Rastline, ki so se v praksi izkazale kot zelo primerne za sanacijo kolotečin, so travne mešanice. Izpostavimo lahko hitro rastočo trpežno ljulko (*Lolium perene*) in navadno latovko (*Poa annua*), ki zelo dobro prenašata gaženje.

Sanacija kolotečin je zelo zahtevna, ker v času vegetacije zelo težko najdemo dovolj dolgo obdobje, da posejane rastline vzklijejo in zrastejo do take velikosti, da prenašajo vožnje in košnjo. V izogib tovrstnim težavam je treba več pozornosti nameniti izbiri pnevmatik pri strojih, ki jih uporabljamo v nasadih, dinamiki mulčenja in času uporabe strojev v nasadih.

Primeri mešanic za različne namene in čas setve

V nadaljevanju je predstavljenih nekaj primerov, travnih (travno deteljnih) mešanic, ki so primerne za različen čas setve in za različna tla.

Travna mešanica za vlažna tla

- Mešanica: trpežne ljulke 50 %, travniške latovke 15 %, navadne latovke 20 %, pasje šopulje 10 %, lasaste šopulje 5 %.

Travna mešanica za odcedna tla

- Mešanica: travniška bilnica 25 %, rdeča bilnica 29 %, angleška ljulka 29 %, pasja trava 7 %, bela šopolja 10 %.

Travna mešanice za sušna tla

- Rdeča bilnica 50 %, travniška latovka 40 %, bela šopolja 10 %.

Travna mešanica z belo deteljo za sušna tla

- Mešanica: angleška ljulka 20 %, ovčja bilnica 30 %, rdeča bilnica 30 %, navadna latovka 10 %, bela detelja 10 %.

Jesenska prezimna setev (dobra izraba hranil v tleh)

- Mešanica: 15 kg/ha ozimne grašice, 15 kg/ha inkarnatke, 15 kg/ha italijanske ljuljke.
- Čas setve: jeseni (priporočeno do sredine septembra), mulčenje v maju, v začetku cvetenja inkarnatke. Pridobimo okrog 100 kg čistega dušika na ha.

Pomladanska setev za težka tla

- Mešanica: 20 kg/ha boba, 20 kg/ha grašice, 20 kg/ha graha, 5 kg/ha sončnice, 50 kg/ha ovsa ali 30 kg/ha aleksandrijske detelje, 5 kg/ha bele gorjušice, 2 kg/ha facelije.
- Čas setve: spomladi, mulčenje šele pred poletno vročino, v začetku julija.

Obogatitev tal z dušikom

- Mešanica: 20 kg/ha krmni grah, 13 kg/ha jare grašice, 15 kg/ha ajde, 5 kg/ha aleksandrijske detelje, 1 kg/ha facelije, lahko dodamo še oves za več organske mase.
- Čas setve: najkasneje do 30. maja.

3.5.2 Pregled izvajanja izbirne zahteve SAD_POKT na kraju samem

S pregledom izvajanja izbirne zahteve SAD_POKT na kraju samem se popiše dejansko stanje površin in preveri, ali:

- se na KMG za zahtevo vodijo evidence iz poglavja 2 teh navodil;
- je gostota dreves v trajnem nasadu ustrezna (oljčniki najmanj 150 dreves/ha, oreh in kostanj najmanj 100 dreves/ha, ostale sadne vrste in nasadi z mešanimi sadnimi vrstami najmanj 200 dreves/ha);
- se zahteva v posameznem letu izvaja v vsakem medvrstnem prostoru sadovnjaka oz. oljčnika, ki je pokrit z negovalno ledino;
- se vzdrževanje ledine za ohranjanje ozelenitve tal v medvrstnem prostoru izvede najpozneje do 30. maja tekočega leta.
- so v podrahljana tla v primeru potrebe oz. poškodbe ozelenjene površine posejane kmetijske rastline v čisti setvi ali kot mešanice;
- je kultura, ki pokriva medvrstni prostor, ustrezna;
- je posejana rastlina košena oz. mulčena najpozneje do 15. oktobra tekočega leta;
- je ruša v medvrstnem prostoru v dobrem stanju;
- so v primeru nasada na terasah ozelenjene brežine teras košene oz. mulčene.

4 KOMBINACIJE OPERACIJE SADJARSTVO

4.1 Kombinacije zahtev znotraj operacije SAD na isti površini

	SAD_VABE	SAD_EKGN	SAD_KONF	SAD_MEHZ	SAD_POKT	GEN_SOR	GEN_SEME
SAD_VABE							N
SAD_EKGN							N
SAD_KONF							N
SAD_MEHZ							N
SAD_POKT							N

Legenda:

N: Kombinacija ni možna

GEN_SOR: Pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin

□: Kombinacija je možna.

GEN_SEME: Pridelava semenskega materiala avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin

4.2 Kombinacije ukrepa ekološko kmetovanje in zahtev operacije SAD na isti površini

	PEK – intenzivni sadovnjaki	PEK – semenska pridelava	EK – intenzivni sadovnjaki	EK – semenska pridelava
SAD_VABE		N		N
SAD_EKGN	N	N	N	N
SAD_KONF		N		N
SAD_MEHZ	N	N	N	N
SAD_POKT		N		N

Legenda:

N: Kombinacija ni možna

PEK: Preusmeritev v prakse in metode ekološkega kmetovanja

□: Kombinacija je možna.

EK: Ohranitev praks in metod ekološkega kmetovanja

5 KRŠITVE, ZAVRNITVE IN UKINITVE PLAČIL

Sistem pregledov in zmanjšanj, zavrnitev in ukinitvev plačil je določen v Katalogu kršitev, zavrnitev in ukinitvev plačil (priloga 16 uredbe), predpisu, ki ureja izvedbo ukrepov kmetijske politike za tekoče leto, in Uredbi (EU) št. 1306/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o financiranju, upravljanju in spremljanju skupne kmetijske politike in razveljavitvi uredb Sveta (EGS) št. 352/78, (ES) št. 165/94, (ES) št. 2799/98, (EC) No 814/2000, (ES) št. 1290/2005 in (ES) št. 485/2008 (UL L št. 347 z dne 20. 12. 2013, str. 549).

Kršitve so razvrščene v deset kategorij (*preglednica 9*), pri čemer je stopnja zavrnitve oz. ukinitve plačila v tekočem letu odvisna od resnosti, obsega, trajanja in ponavljanja kršitve.

Preglednica 9: Kategorije kršitev

Kategorije kršitev	Raven zavrnitev in ukinitvev	Stopnja zavrnitve plačila ob prvi kršitvi	Stopnja zavrnitve plačila ob prvi ponovitvi iste kršitve	Stopnja zavrnitve plačila ob drugi ponovitvi iste kršitve	Stopnja zavrnitve plačila ob tretji ponovitvi iste kršitve	Stopnja zavrnitve plačila ob četrti ponovitvi iste kršitve	Ukinitvev plačila
I	površina	20%	20%	20%	/	/	/
	zahteva	0%	10%	20%	60%	100%	
II	površina	40%	40%	40%	/	/	/
	zahteva	0%	20%	40%	60%	100%	
III	zahteva	5%	20%	40%	100%	100%	/
IV	zahteva	20%	40%	100%	100%	100%	/
V	zahteva	40%	100%	100%	100%	100%	druga ponovitev
VI	površina	100%	100%	/	/	/	/
	zahteva	0%	40%	100%	100%	100%	
VII	površina	100%	100%	/	/	/	druga ponovitev
	zahteva	0%	40%	100%	100%	100%	
VIII	zahteva	100%	100%	100%	100%	100%	/
IX	zahteva	100%	100%	100%	100%	100%	prva ponovitev
X	operacija	10%	30%	60%	100%	100%	/

Pri kategorijah kršitev I, II, VI in VII se ob prvi ugotovljeni kršitvi v obdobju trajanja obveznosti zahteve ukrepa KOPOP plačilo za površino (GERK ali del GERK), v zvezi s katero je bila ugotovljena kršitev, zavrne po ustrezni stopnji iz preglednice 9. Pri ponovitvi iste kršitve v obdobju trajanja obveznosti se poleg zavrnitve iz prejšnjega stavka, po ustrezni stopnji iz preglednice 9 zavrne tudi plačilo za zahtevo ukrepa KOPOP. Pri kategorijah kršitve III, IV, V, VIII in IX se pri kršitvi plačilo za zahtevo ukrepa KOPOP zavrne po ustrezni stopnji iz preglednice 9. Pri kategoriji kršitve V in VII se za KMG ukine plačilo za zahtevo ukrepa KOPOP pri drugi ponovitvi iste kršitve, pri kategoriji IX pa pri prvi ponovitvi kršitve v obdobju trajanja obveznosti, kar pomeni, da mora KMG vrniti vsa že prejeta sredstva za izvajanje zahteve ukrepa KOPOP. Pri kategoriji kršitve X se ob ugotovljeni kršitvi plačilo za vse zahteve zadevne operacije ukrepa KOPOP zavrne po ustrezni stopnji iz preglednice 9.

Če je v tekočem letu v okviru določene zahteve ukrepa KOPOP na isti površini ugotovljenih več kršitev, se za to površino uporabi najvišja stopnja zavrnitve. Če je v tekočem letu v okviru določene zahteve ukrepa KOPOP ugotovljenih več kršitev, se za to zahtevo uporabi najvišja stopnja zavrnitve.

Če je v okviru posamezne zahteve ukrepa KOPOP ugotovljena ena ali več kršitev, ki predvidevajo zavrnitev plačila tako na ravni površine kot na ravni zahteve, se zavrnitev plačila najprej opravi na površinah nato pa na preostanku zahteve.

Ponavljjanje kršitve je odvisno od tega, ali so bili pri istem upravičencu odkriti podobni primeri neizpolnjevanja pri podobni operaciji v preteklih štirih letih. Če je pri upravičencu prvič ugotovljena kršitev, ki je podobna kršitvi, ki je bila pri istem upravičencu ugotovljena v programskem obdobju 2007–2013, se šteje, da gre za prvo ponovitev iste kršitve.

Posamezna kršitev pri posamezni zahtevi operacije SAD se uvršča v kategorijo kršitve kot izhaja iz preglednice 10.

Preglednica 10: Kršitve in kategorije kršitev pri operaciji SAD

Zahteva/operacija	Kršitev	Kategorija kršitve
KOPOP_USPO	Redno usposabljanje za KOPOP ni bilo opravljeno.	III
KOPOP_SVET	Storitve svetovanja ni bila uporabljena v prvih treh letih trajanja obveznosti KOPOP.	IV
KOPOP_SVET	Storitve svetovanja ni bila uporabljena v prvih štirih letih trajanja obveznosti KOPOP.	IV
KOPOP_SVET	Upravičenec, ki ni uporabil storitve svetovanja v prvih štirih letih, je ni uporabil niti v petem letu trajanja obveznosti KOPOP.	VII
KOPOP_SVET	Upravičenec, ki ni uporabil storitve svetovanja v prvih treh letih, je ni uporabil niti v četrtem ali petem letu trajanja obveznosti KOPOP.	VIII
KOPOP_PBLA	Pri izvajanju KOPOP se na KMG uporablja blato iz komunalnih čistilnih naprav.	IX
SAD_VABE	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na SAD_VABE se ne vodi.	V
SAD_VABE	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na SAD_VABE se ne vodi ustrezno.	III
SAD_VABE	Pri SAD_VABE na KMG ni prisotnih dokazil o uporabi feromonskih vab, lepljivih plošč oz. prehranskih vab za potrebe spremljanja škodljivih organizmov.	VI
SAD_VABE	Pri SAD_VABE feromonske vabe, lepljive plošče oz. prehranske vabe niso bile uporabljene v skladu z navodili strokovnih institucij s področja varstva rastlin iz priloge 8 uredbe.	IV
SAD_VABE	Pri SAD_VABE na KMG do 15. februarja naslednjega leta ni prisotnih že uporabljenih feromonskih vab, lepljivih plošč oz. prehranskih vab.	IV
SAD_VABE	Pri SAD_VABE število škropljenj z insekticidi presega število škropljenj iz priloge 8 uredbe.	VI
SAD_VABE	Pri SAD_VABE minimalna gostota dreves odstopa od predpisane.	VI
SAD_EKGN	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na SAD_EKGN se ne vodi.	V
SAD_EKGN	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na SAD_EKGN se ne vodi ustrezno.	IV
SAD_EKGN	Na površinah, vključenih v SAD_EKGN, se za talno gnojenje uporabljajo gnojila, ki niso organska gnojila oz. niso dovoljena v ekološki pridelavi.	VI
SAD_EKGN	Pri SAD_EKGN minimalna gostota dreves odstopa od predpisane.	VI
SAD_KONF	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na SAD_KONF se ne vodi.	V
SAD_KONF	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na SAD_KONF se ne vodi ustrezno.	III
SAD_KONF	Pri SAD_KONF na KMG ni prisotnih dokazil o uporabi metode konfuzije in dezorientacije.	VI
SAD_KONF	Pri SAD_KONF število feromonskih dispenzorjev ni v skladu z navodili proizvajalca.	I
SAD_KONF	Pri SAD_KONF feromonski dispenzorji niso uporabljeni v skladu s priporočili strokovnih institucij s področja varstva rastlin.	I
SAD_KONF	Pri SAD_KONF minimalna gostota dreves odstopa od predpisane.	VI
SAD_MEHZ	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na SAD_MEHZ se ne vodi.	V
SAD_MEHZ	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na SAD_MEHZ se ne vodi ustrezno.	IV
SAD_MEHZ	Na površini, vključeni v SAD_MEHZ, se pod drevesi ne izvaja mehansko zatiranje plevelov.	VI
SAD_MEHZ	Pri SAD_MEHZ na KMG ni prisotnih dokazil o izvedenem mehanskem zatiranju plevelov.	VIII

Zahteva/operacija	Kršitev	Kategorija kršitve
SAD_MEHZ	Na površinah, vključenih v SAD_MEHZ, se uporabljajo herbicidi.	VI
SAD_MEHZ	Pri SAD_MEHZ minimalna gostota dreves odstopa od predpisane.	VI
SAD_POKT	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na SAD_POKT se ne vodi.	V
SAD_POKT	Evidenca o delovnih opravilih vezanih na SAD_POKT se ne vodi ustrezno.	IV
SAD_POKT	SAD_POKT se ne izvaja v vseh medvrstnih prostorih, ki so pokriti z negovano ledino.	II
SAD_POKT	Pri SAD_POKT na KMG ni prisotnih dokazil o izvedenem vzdrževanju ledine do 30. maja tekočega leta.	I
SAD_POKT	Ozelenjena površina, vključena v SAD_POKT je poškodovana, vendar ni bila dosejana s primernimi kmetijskimi rastlinami.	II
SAD_POKT	Kmetijska rastlina uporabljena za pokrivanje medvrstnega prostora ni upravičena do plačila za izvajanje SAD_POKT.	VI
SAD_POKT	Pri SAD_POKT je ruša v medvrstnem prostoru v slabem stanju.	I
SAD_POKT	Pri SAD_POKT kmetijska rastlina, uporabljena za pokrivanje medvrstnega prostora, ni bila zmulčena oz. pokošena do 15. oktobra tekočega leta.	II
SAD_POKT	Pri SAD_POKT brežine teras niso pokošene ali zmulčene.	II
SAD_POKT	Pri SAD_POKT minimalna gostota dreves odstopa od predpisane.	VI

6 UPORABLJENA LITERATURA

Bertschinger L., Gysi C., Häseli A., Neuweiler R., Pfammatter W., Ryser J.P., Schmid A. in Wiebel F. Grundlagen für die Düngung der Obstkulturen. 2003. Eidgenössische Forschungsanstalt für Obst-, Wein- und Gartenbau, Wädenswil.

Mihelič R., Čop J., Jakše M., Štampar F., Majer D., Tojnko S. in Vršič S. 2010. Smernice za strokovno utemeljeno gnojenje. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Richtlinien für die sachgerechte Düngung im Obstbau. 2009. Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft, Wien.

7 PRILOGE

Priloga 1: Primer izpolnjenih evidenc za operacijo SAD

EVIDENCA O DELOVNIH OPRAVILIH ZA SADOVNJAKE

GERK_PID DOMAČE IME

GERK_PID (Glej op. 5)	DOMAČE IME

Preglednica 1: Seznam zahtev po posameznih letih izvajanja obveznosti

Zahteva / leto	SAD_VABE (op.1)	SAD_EKGN	SAD_KONF (op. 1)	SAD_MEHZ	SAD_POKT	GEN_SOR (op. 7)
2015						
2016						
2017	x		x			
2018						
2019						
2020						

Preglednica 2: Vodenje delovnih opravil (leto izvajanja opravila se lahko vpiše samo ob prvem vpisu)

Leto	Datum (dan, mesec/ obdobje trajanja opravila)	Površina (v ar)	Vrsta delovnega opravila	Sadna vrsta / sorta (vpisati samo za GEN_SOR)	Vrsta kmetijske rastline za pokritost tal (za SAD_POKT)	Opombe
2017	2.2. - 27.2.	271	9			zimski rez
	28.02.	271	4			mulčenje, drobljenje vej
	08.03.	271	5			gnojenje
	10.03.	271	7			obešanje lepljivih plošč, feromonskih vab
	15.03.	30	9			sajenje
	03.04.	271	7			uporaba FFS
	25.04.	271	7			uporaba FFS
	07.05.	271	7			obešanje feromonskih disepnzorjev
	10.05.	271	3			2. mulčenje
	16.05.	271	7			uporaba FFS
	10.06.-20.06.	271	9			ročno redčenje
	15.06.-25.06.	271	9			rez vrhov
	26.06.	271	3			3. mulčenje
	14.08.	159	7			uporaba FFS
	25.08.	271	3			4. mulčenje
	26.08.-08.09.	112	9			obiranje
	09.09.-15.09.	159	9			obiranje
20.09.-30.09.	271	9			spanjenje mreže	

EVIDENCA UPORABE ORGANSKIH IN MINERALNIH GNOJIL

NAVZKRIŽNA SKLADNOST + KOPOP														
							ORGANSKA GNOJILA			MINERALNA GNOJILA			KOPOP	
GERK-PID	Domače ime GERK-a	POVRŠINA GERK-a (ar)	Površina posamezne kmetijske rastline (ar)	Vrsta kmetijske rastline (op. 1)	Gnojenje	Vrsta dom.živali (op.2)	Vrsta organskega gnojila	Količina (m ³)	Datum gnojenja	Vrsta mineralnega gnojila (op.3)	Količina (kg)	Datum gnojenja	Zahteva NIZI (op.4)	
													Vrsta mehanizacije (op. 5)	
													Vlečene cevi	Vlečene sani
													x	
												Datum nanosa	Datum zdelave	
123	sadovnjak	271	271	jablana	1		hlevski gnoj v peletih 3%N	1000 kg	8.3.2017					

EVIDENCA O UPORABI GNOJIL NA KMETIJSKEM GOSPODARSTVU - ZBIRNIK ZA VSE POVRŠINE KMETIJSKEGA GOSPODARSTVA

KMG-MID

100100100

Prostornina skladišč za živalska gnojila (m3)

gnojevka	gnoj	gnojnica
	120 m3	200 m3

Datum	Ime gnojila (op.1)	Izhodiščno stanje	Nabava (op.3)	Poraba (op.4)	Oddaja (op.5)	Prejem (op.5)	Zaloga (op.6)
2.3.2017	hlevski gnoj - peleti 3%N		1000 kg				1000 kg
8.3.2017	hlevski gnoj - peleti 3%N			1000 kg			0 kg

PODATKI O UPORABI FFS PRI UKREPU KOPOP

KMG-MID

GERK_PID (če GERK ni, se vpiše parcelna št. in k.o.)

Zaščiten prostor (označiti):

Pridelava na prostem:

Izvajalec tretiranja:

Imetnik rastlin, rastlinskih proizvodov ali tretiranih površin:

Datum spravila pridelka (po kulturah, če jih je več):

Zap. št. ukrepa/ tretiranja	Čas izvedenega		Kultura	Površina (ha)	Polno trgovsko ime sredstva / metoda z nizkim tveganjem (op.1)	Uporabljen odmerek FFS v kg/ha ali l/ha, feromonskih vab, prehranskih vab, lepljivih plošč, feromonskih dispenzorjev v št. kosov	Uspešnost tretiranja / Vpliv izvedenega ukrepa na stanje rastlin	Opombe
	Datum	Ura						
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	10.3.2017		jabolka	2,71	lepljive plošče	6 kom/ GERK		
2	10.03.		jabolka	2,71	feromonske vabe	6 kom/ GERK		
3	03.04.	18-20:30	jabolka	2,71	Cuprablau Z	3,0 kg/ha	uspešno	
4	25.04.	6-8:00	jabolka	2,71	Delan 700 WG	0,75 kg/ha	uspešno	
5	07.05.		jabolka	2,71	feromonski dispenzorji	150 hišk/ GERK		
6	16.05.	18-20:30	jabolka	2,71	Score 250 EC	0,3 l/ha	uspešno	
					Delan 700 WG	0,75 kg/ha		
7	14.08.	07-08:00	jabolka	1,59	Scab 80 WG	1,9 kg/ha	uspešno	

EVIDENCA O UPORABI FFS NA KMETIJSKEM GOSPODARSTVU - ZBIRNIK ZA VSE POVRŠINE KMETIJSKEGA GOSPODARSTVA

KMG-MID

100100100

Datum	Ime FFS	Izhodiščno stanje	Nabava (op.2)	Poraba (op.2)	Oddaja (op.2)	Prejem (op.2)	Zaloga (op.2)
1.3.2017	Cuprablau Z 35 WP	12 kg					12 kg
1.3.2017	Delan 70 WG	5 kg					5 kg
10.3.2017	Rebell Amarillo		10 kom	6 kom			4 kom
10.3.2017	Triperon		10 kom	6 kom			4 kom
3.4.2017	Cuprablau Z 35 WP			8 kg			4 kg
25.4.2017	Delan 70 WG			2 kg			3 kg
16.5.2017	Score 250 EC		1 l	0,8 l			0,2 l
16.5.2017	Delan 70 WG			3 kg			0 kg
14.8.2017	Scrab 80 WG		3 kg	3 kg			0

Priloga 2: Opis zatiranja škodljivcev za posamezne sadne vrste

(iz priloge 8 uredbe)

Preglednica 1: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev jablane

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Pred odganjanjem	Bolšice prenašalke metličavosti	1 x
Ob odganjanju	Jajčeca uši, kaparji, pršice	1 x
Med odganjanjem in cvetenjem	Cvetožer	1 x
Pred cvetenjem	Mokasta uš, hrčica in tripsi	1 x
Med cvetenjem	Grizlica in uši	1 x
Kmalu po cvetenju	Listni zavrtači, kapar, stenice, bolšice	1 x
Druga tretjina maja	Jabolčni zavijač	1 x
Prva tretjina junija	Jabolčni zavijač, kapar in uši	1 x
Konec junija	Zavijači lupine sadja	1 x
Polovica julija	Jabolčni zavijač	1 x
Konec julija	Jabolčni zavijač in uši	1 x
Avgust	Jabolčni zavijač in listni zavrtači in zavijači lupine sadja	1 x
Konec septembra	Krvava uš	1 x

Število škropljenj na leto: 13

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 9.

Če pridelovalec uporablja biotične pripravke na podlagi virusov, bakterij in gliv vsaj 5-krat letno lahko skupna vsota uporab insekticidov znaša 12.

Preglednica 2: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev hruške

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Pred odganjanjem	Bolšice prenašalke odmiranja	1 x
Ob odganjanju	Jajčeca uši, kaparji, pršice, bolšice	1 x
Med odganjanjem in cvetenjem	Bolšice (velika, navadna)	1 x
Pred cvetenjem	Uši, hrčica in tripsi	1 x
Med cvetenjem	Grizlica in uši	1 x
Kmalu po cvetenju	Listni zavrtači in kapar, rjavček in zelenček, stenice	1 x
Po cvetenju	Hruševa bolšica	1 x
Druga tretjina maja	Jabolčni zavijač	1 x
Prva tretjina junija	Jabolčni zavijač, kapar in hrušev zavijač, hruševe bolšice	1 x
Konec junija	Zavijači lupine sadja	1 x
Polovica julija	Jabolčni zavijač, stenice in uši, navadna hruševa bolšica	1 x
Konec julija	Jabolčni zavijač	1 x

Število škropljenj na leto: 12

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 8

Preglednica 3: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev nashija

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Ob odganjanju	Jajčeca uši, kaparji, pršice šiškarice, bolšice	1 x
Pred cvetenjem	Uši, mali zimski pedic, brstni sukači	1 x
Kmalu po cvetenju	Stenice, bolšice, pršice preлке	1 x

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Prva tretjina do polovica junija	Jabolčni zavijač	1 x
Konec junija	Zavijači lupine sadja	1 x
Polovica julija	Jabolčni zavijač, stenice	1 x

Predviden sistem, če so na trgu dejansko registrirani pripravki.

Število škropljenj na leto: 6

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 4

Preglednica 4: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev kutine

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Začetek aprila	Ameriški kapar, jablanov cvetožer, mali zimski pedic	1 x
Konca aprila	Zelena jablanova uš in druge uši, grizlice, listne grizlice, jablanov molj, jablanova steklokrilka	1 x
Junij	Jabolčni zavijač, drugi zavijači in zavijači lupine sadja	1 x
Julij	Breskov zavijač, zavijači lupine sadja	3 x biotični pripravki
Avgust	Jabolčni in breskov zavijač	3 x biotični pripravki

Predviden sistem, če so na trgu dejansko registrirani pripravki.

Število škropljenj na leto: 9

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 6

Preglednica 5: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev nešplje

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Konec marca	Ameriški kapar, mali zimski pedic, brstni sukači	1 x
Konca aprila	Uši in grizlice	1 x
Sredina maja do konca maja	Češpljev kapar, vejičasti kapar, vatasti kapar (<i>Neopulvinaria</i>)	1 x
Poletje	Sadni listni duplinar (<i>Leucoptera</i>)	2 x biotični pripravki

Predviden sistem, če so na trgu dejansko registrirani pripravki.

Število škropljenj na leto: 5

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 3

Preglednica 6: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev breskev in nektarin

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Pred odganjanjem	Bolšice prenašalke ESFY	1 x
Ob odganjanju	Jajčeca uši, kaparji, pršice, bolšice	1 x
Med odganjanjem in cvetenjem	Uši in resarji	1 x
Pred cvetenjem	Uši in resarji	1 x
Kmalu po cvetenju	Murfov kapar 1, stenica usnjača, uši	1 x
Druga tretjina maja	Murfov kapar in breskov zavijač	1 x

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Prva tretjina junija	Breskov zavijač in molj	1 x
Konec junija	Breskov zavijač in uši	1 x
Sredi julija – konca julija	Breskov zavijač, breskov škržatek	1 x
Po obiranju, oz. druga polovica avgusta	Breskov škržatek	1 x

Število škropljenj na leto: 10

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 7

Preglednica 7: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev sliv in češpelj

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Pred odganjanjem	Bolšice prenašalke ESFY	1 x
Ob odganjanju	Jajčeca uši, češpljev kapar, pršice, češpljeva bolšica	1 x
Med odganjanjem in cvetenjem	Uši in gosenice brstnih sukačev, gosenice pedicev	1 x
Med cvetenjem	Uši in grizlica	1 x
Druga tretjina maja	Kaparji	1 x
Konec junija	Slivov zavijač in uši	1 x
Sredina julija	Slivov zavijač	1 x
Začetek avgusta	Slivov zavijač	1 x

Število škropljenj na leto: 8

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 6

Preglednica 8: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev marelic

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Pred odganjanjem	Bolšice prenašalke ESFY	1 x
Ob odganjanju	Jajčeca uši, kaparji, pršice, bolšice	1 x
Med odganjanjem in cvetenjem	Uši in tripsi, gosenice moljev in pedicev	1 x
Kmalu po cvetenju	Murvov kapar 1 in stenica usnjača, uši	1 x
Sredina tretjina junija	Breskov zavijač	1 x
Začetek julija	Breskov zavijač	1 x

Število škropljenj na leto: 6

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 4

Preglednica 9: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev češenj in višenj

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Pred odganjanjem	Bolšice prenašalke ESFY, kaparji	1 x
Ob odganjanju	Jajčeca uši, češpljev kapar, pršice	1 x
Med odganjanjem in cvetenjem	Uši in gosenice brstnih sukačev, gosenice pedicev, hrošči rilčkarji	2 x
Polovica maja	Uši in češnjeva muha	2 x šteta uporaba biotičnih pripravkov
Konec maja	Češnjeva muha (morda plodova mušica)	2 x šteta uporaba biotičnih pripravkov
Začetek junija	Češnjeva muha (morda plodova mušica)	2 x šteta uporaba biotičnih pripravkov

Število škropljenj na leto: 10

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 7

Preglednica 10: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev oljk

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Sezona 1	Oljkov kapar in drugi kaparji	2 x
Sezona 2	Oljkov kapar in drugi kaparji	2 x
Sezona 1	Oljčni molj 1 in molj mladih poganjkov	2 x šteta uporaba biotičnih pripravkov
Sezona 2	Oljčni molj 1	2 x šteta uporaba biotičnih pripravkov
	Oljčna muha 1	2 x šteta uporaba biotičnih pripravkov
	Oljčna muha 2	2 x šteta uporaba biotičnih pripravkov
	Oljčna muha 3	2 x šteta uporaba biotičnih pripravkov

Število uporab je veliko, ker so upoštevane pogoste uporabe biotičnih pripravkov, če so registrirani in na trgu na voljo. Kot uporabo insekticida se vštevava uporabo olja. Izobešanje vab se ne vštevava v sistem.

Število škropljenj na leto: 14

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP – 70 %: 10 (od tega šteto olje 4-krat)

Preglednica 11: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev kaki jabolk

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Sredina aprila	Kaparji	1 x
Konca aprila	Kaparji	1 x
Sredina maja do konca maja	Steklokrilka	1 x
Konec poletja	Plodova mušica	2 x biotični pripravki
Drugi del poletja	Sredozemska muha	2 x biotični pripravki

Predviden sistem, če so na trgu dejansko registrirani pripravki.

Število škropljenj na leto: 7

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 5

Preglednica 12: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev oreha

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
V začetku maja	Uši in brstni sukači	1 x
V začetku junija	Jabolčni zavijač in orehov zavijač	1 x
Konec junija do začetek julija	Jabolčni zavijač in orehov zavijač	1 x
V juliju in v avgustu	Orehova muha	2 x biotični pripravki ali klasični (če bodo ustrezne registracije)

Število škropljenj na leto: 5

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 3

Preglednica 13: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev leske

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
V maju in začetku junija	Lešnikar	2 x

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Takoj po obiranju	Lešnikar	1 x
V začetku junija	Rogini, leskova usnjača, grizlica	1 x
Konec junija	Leskova usnjača	1 x

Število škropljenj na leto: 5

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 3

Preglednica 14: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev ameriških borovnic

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Konec marca ali začetek aprila	Vejičasti kapar, različne gosenice in sovke	1 x
Sredina aprila do konca aprila	Uši in hrčica	1 x
Sredina maja do konca maja	Uši in hrčica	1 x
V juniju	Plodova mušica	2 x biotični pripravki

Število škropljenj na leto: 5

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 3

Preglednica 15: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev malin

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Sredina aprila do začetka maja	Cvetožer, gosenice, pedici, hrčice	1 x
V sredini maja	Hrčice, uši, malinar	1 x
V začetku junija	Uši, hrčice, malinar	1 x
V drugem delu junija in pozneje	Plodova mušica	2 x biotični pripravki (če bodo ustrezne registracije)

Število škropljenj na leto: 5

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 3

*Preglednica 16: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev robid in križancev med malinami in robidami**

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Začetek aprila do začetka maja	Cvetožer, gosenice sovč in brstnih sukačev, pedici, hrčice, plodove pršice šiškarice	1 x
V sredini maja	Uši, hrčice, pršice prelke, plodove pršice šiškarice (npr. robidova pršica <i>Acalitus</i>), malinar	2 x
V začetku junija	Pršice prelke in plodove pršice, stenice, malinar	1 x
V drugem delu junija in pozneje	Plodova mušica	4 x biotični pripravki (če bodo ustrezne registracije)

* Po spektru škodljivcev in načinu varstva pred njimi se križanci med malinami in robidami (npr. tayberry) obravnavajo kot nasad robid.

Število škropljenj na leto: 8

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 5

Preglednica 17: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev rdečega in črnega ribeza

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Začetek marca	Kaparji, brstne pršice šiškarice	1 x
Konec marca – začetek aprila	Pedici, listne pršice šiškarice	1 x
Konca aprila	Hrčice, kaparji, uši, gosenice metuljev, pagosenice os	1 x
Sredina maja do konca maja	Pršice prelke in plodovne pršice, steklokrilka	2 x
Začetek junija	Plodova mušica	2 x biotični pripravki
Sredina junija	Plodova mušica	2 x biotični pripravki

Predviden sistem, če so na trgu dejansko registrirani pripravki.

Število škropljenj na leto: 10

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 7

*Preglednica 18: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev kosmulje in križancev med kosmuljo in črnim ribezom**

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Sredina marca	Kaparji, pršice šiškarice	1 x
Konec marca – začetek aprila	Pedici, pršice šiškarice, pagosenice os grizlic	1 x
Konec aprila – začetek maja	Gosenice metuljev in pagosenice os grizlic	1 x
Začetek maja do konca maja	Pršice prelke	1 x

* Po spektru škodljivcev in načinu varstva pred njimi se križanci med kosmuljo in črnim ribezom (npr. josta, jostaki, jostina in sorodni križanci) obravnavajo kot nasad kosmulje.

Predviden sistem, če so na trgu dejansko registrirani pripravki.

Število škropljenj na leto: 4

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 3

Preglednica 19: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev aronije

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Konec marca – začetek aprila	Kaparji, jajčeca uši, pedici	1 x
Sredina aprila do konec aprila	Uši, brstni sukači, hruševa brstarica	1 x
Sredina maja do konca maja	Uši, brstni sukači, pršice prelke, češnjeva listna grizlica, sadni listni duplinar (<i>Leucoptera</i>)	1 x
Poletje	Plodova mušica, stenice usnjače	3 x biotični pripravki

Predviden sistem, če so na trgu dejansko registrirani pripravki.

Število škropljenj na leto: 6

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 4

Preglednica 20: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev bezga

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Začetek aprila	Ameriški kapar, bezgova uš, gosenice brstnih sukačev (npr. <i>H. nubiferana</i>), sovke, mali zimski	1 x

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
	pedic, pršice šiškarice (npr. <i>Epirimerus</i>)	
Konca aprila	Bezgovna uš, siva breskova uš, stenice, listne grizlice, različne steklokrlke (<i>Synanthedon</i> ; <i>S. formicaeformis</i> , <i>S. tipuliformis</i> , ...)	1 x
Sredina maja do konca maja	Koprivova pršica, pršice šiškarice, listni zavrtači	1 x
Poletje do dozorevanja	Plodova mušica	3 x biotični pripravki

Predviden sistem, če so na trgu dejansko registrirani pripravki.

Število škropljenj na leto: 6

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 4

Preglednica 21: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev granatnega jabolka

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Marec in april	Kaparji	1 x
Začetek do konec maja	Bombaževa uši, uš granatnega jabolka, jesenov ščitkar, citrusov ščitkar, medeči škržat	1 x
Sredina in konec poletja	Plodova mušica, jesenov ščitkar, jabolčni zavijač	2 x biotični pripravki
Sredina in konec poletja	Sredozemska muha in plodova mušica	2 x biotični pripravki

Predviden sistem, če so na trgu dejansko registrirani pripravki.

Število škropljenj na leto: 6

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 4

Preglednica 22: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev žizule

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Sredina marca do sredina aprila	Kaparji	1 x
Sredina in konec poletja	Plodova mušica, bombaževa uš, stenice, sredozemska muha	3 x

Predviden sistem, če so na trgu dejansko registrirani pripravki.

Število škropljenj na leto: 4

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 3

Preglednica 23: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev smokve (fige)

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Začetek aprila	Kaparji, figov medič (<i>Ceroplastes</i>), figov molj	1 x
Začetek maja	Kaparji, podlubniki, zavrtači, kozlički, figov molj	1 x
Sredina junija	Figova bolšica, smokvin volnati kapar, volnati kapar agrumov	1 x
Sredina in konec poletja	Sredozemska, figova in druge muhe	2 x biotični pripravki

Predviden sistem, če so na trgu dejansko registrirani pripravki.

Število škropljenj na leto: 5

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 3

Preglednica 24: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev kostanja

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Prehod iz avgusta v september	Kostanjar (<i>Curculio</i>) in listni sukači (<i>Pammene fasciana</i>)	1 x
September	Brstni sukači in zavijači (<i>C. fagiglandana</i>)	2 x biotični pripravki
Konec poletja	Brstni sukači in zavijači (<i>C. splendana</i>)	3 x biotični pripravki

Predviden sistem, če so na trgu dejansko registrirani pripravki.

Število škropljenj na leto: 6

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 4

Preglednica 25: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev kivija (različni tipi)

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Konec marca – sredina aprila	Murfov kapar	1 x
Maj	Sadni zavijač – mali trtni sukač (<i>Argyrotaenia, Eulia</i>)	1 x
Julij	Sadni zavijač, medeči škržat, stenice (<i>Nezara</i>)	1 x

Predviden sistem, če so na trgu dejansko registrirani pripravki.

Število škropljenj na leto: 3

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 2

Preglednica 26: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev murve (različni tipi)

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Konec marca – sredina aprila	Murfov kapar, kaparji rodu <i>Planococcus</i> in <i>Ceroplastes</i>	1 x
Maj	Murfov kapar, breskov kapar, kaparji rodu <i>Planococcus</i> in <i>Pseudococcus</i>	1 x
Junij	Medeči škržat, stenice, gosenice (<i>Spodoptera, Hyphantria</i>)	1 x
Julij	Plodova mušica	2 x biotični pripravki

Predviden sistem, če so na trgu dejansko registrirani pripravki.

Število škropljenj na leto: 5

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 3

Preglednica 27: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev skorša

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Začetek aprila – sredina aprila	Brestov kapar, kaparji rodu <i>Ceroplastes</i> , mali zimski pedic, brstni sukači (<i>Archyps, Hedy, Pandemis</i>)	1 x
Začetek maja	Hruševa brstarica, uši (<i>Aphis</i> in <i>Dysaphis</i>),	1 x

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
	pagosenice os grizlic, brstni sukači (<i>Archypis</i> , <i>Hedya</i> , <i>Pandemis</i>), listni zavrtači (<i>Leucoptera</i> , <i>Phyllonorycter</i>)	

Predviden sistem, če so na trgu dejansko registrirani pripravki.

Število škropljenj na leto: 2

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 1

Preglednica 28: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev mandlja

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Začetek aprila – sredina aprila	Kaparji (<i>Aonidiella</i> in <i>Parlatoria</i>), glogov belin, prstančar in druge gosenice	1 x
Začetek maja	Razne uši, stenice, škržatki, breskov molj	1 x
Konec maja	Murfov in breskov kapar, breskov molj	1 x
Konec junija	Zavijači (breskov, slivov, zavijač luba, ...)	1 x biotični pripravki
Konec julij	Zavijači (breskov, slivov, zavijač luba, ...)	2 x biotični pripravki
Konec avgusta	Zavijači (breskov, slivov, zavijač luba, ...)	2 x biotični pripravki

Predviden sistem, če so na trgu dejansko registrirani pripravki.

Število škropljenj na leto: 8

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 5

Preglednica 29: Intenzivno varstvo pri zatiranju škodljivcev rumenega dreva in japonskega cvetnega dreva** z užitnimi plodovi (drnulje)*

Obdobje uporabe	Ciljni organizem	Uporaba
Konec marca ali v začetku aprila	Različni kaparji (npr. <i>Ceroplastes</i> , <i>Aulacaspis</i> , <i>Chionaspis</i> , <i>Unaspis</i> , <i>Neopulvinaria</i> , ...), pedici – zmrzlikarji, brstni sukači, ...	1 x
V aprilu	Uši, brstna hrčica, steklokrlka, lesni zavrtači, pršice preлке, trdoleskin molj, ...	1 x
V maju	Listni zavrtači, uši, škržati (<i>Metcalfa</i>) in stenice	1 x
V juliju	Plodova mušica, pasasti grozdni sukač (<i>Eupoecilia ambiguella</i>)	2 x biotični pripravki ali klasični (če bodo ustrezne registracije)

* Rumeni dren (*Cornus mas*)

** Japonski cvetni dren (*Cornus kousa*)

Predviden sistem, če so na trgu dejansko registrirani pripravki, ali če je dovoljena uporaba pripravkov, ki imajo v registraciji pod namenom rabe označeno »okrasne rastline – karenci zagotovljena s časom uporabe«.

Število škropljenj na leto: 5

Največje dovoljeno število škropljenj pri izvajanju ukrepa KOPOP na leto – 70 %: 3

Nasadi, sestavljeni iz večjega števila sadnih vrst

V primeru nasadov, ki so sestavljeni iz več sadnih vrst (mešani nasadi), se glede skupnega dovoljenega števila uporab insekticidov vsako sadno vrsto obravnava zase. Največje število dovoljenih rab insekticidov za mešan nasad je vsota največjega števila dovoljenih rab za posamezne sadne vrste. V mešanih nasadih zaradi združenega gojenja več vrst pri posamezni vrsti ni možno povečati zgornje meje števila rab insekticidov. Pri uporabi insekticidov je treba zagotoviti preprečevanje zanašanja, sicer se lahko pojavijo nedovoljeni ostanki FFS. Zato je pred načrtovanjem mešanih nasadov treba preveriti tehnično izvedljivost aplikacije FFS na način, da se zagotovi dovolj velik nivo omejevanja zanašanja.

Enako velja tudi za mešan nasad oreha in kostanja.

Preglednica 30: Število zahtevanih feromonskih vab ali lepljivih plošč ali prehranskih vab

Obseg površin	Število feromonskih vab	Število lovilnih plošč	Število prehranskih vab
do vključno 2 ha	1	2	2
nad 2 do vključno 5 ha	2	4	4
nad 5 do vključno 10 ha	3	6	6
nad 10 do vključno 50 ha	4	8	8
nad 50 do vključno 100 ha	10	15	15
nad 100 ha	20	40	40

Priloga 3: Obrazec »Izjava izvajalca o izvedeni strojni storitvi v okviru ukrepa kmetijsko-okoljska-podnebna plačila iz PRP 2014–2020, kadar se storitev opravlja kot sosedska pomoč«

Obrazec je dostopen tudi na spletnih straneh ministrstva.

IZJAVA IZVAJALCA O IZVEDENI STROJNI STORITVI V OKVIRU UKREPA KMETIJSKO-OKOLJSKA-PODNEBNA PLAČILA IZ PRP 2014-2020, KADAR SE STORITEV OPRAVLJA KOT SOSEDSKA POMOČ

PODATKI O NOSILCU KMETIJSKEGA GOSPODARSTVA:

Ime in priimek: _____

Naslov: _____

KMG-MID

1	0	0							
---	---	---	--	--	--	--	--	--	--

PODATKI O IZVAJALCU STROJNIH STORITEV*:

(* Samo kadar je izvajalec fizična oseba (razen samozaposlena oseba) in se delo opravlja v obliki sosedske pomoči brez plačila, kot to določa zakon, ki ureja preprečevanje dela in zaposlovanja na črno.)

Ime in priimek: _____

Naslov: _____

Spodaj podpisani nosilec kmetijskega gospodarstva izjavljam, da so bile izvedene naslednje strojne storitve za zahteve v okviru ukrepa kmetijsko-okoljska-podnebna plačila:

Zahteva**	Datum	Izvedena strojna storitev	Vrsta mehanizacije	Podpis nosilca	Podpis izvajalca

Zahteva**			Datum	Izvedena strojna storitev	Vrsta mehanizacije	Podpis nosilca	Podpis izvajalca

(*Zahteve: POZ_NIZI, POZ_MEHZ, POZ_KONZ, HML_NIZI, SAD_MEHZ, SAD_POKT, VIN_MEHZ, VIN_POKT, VIN_MEDV, TRZ_I_NIZI, TRZ_II_NIZI.)

Spodaj podpisani izvajalec strojnih storitev dovoljujem kontrolnemu organu ogled mehanizacije oziroma priključkov, s katerimi sem izvedel strojno storitev.

Datum in podpis izvajalca strojnih storitev:

Datum in podpis nosilca kmetijskega gospodarstva:

S podpisom izjave jamčiva, da sva seznanjena s kaznimi zaradi navedbe neresničnih podatkov.

8 INFORMACIJE

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

Dunajska 22
1000 Ljubljana
Telefon: (01) 478 90 00
Telefaks: (01) 478 90 21
E-pošta: gp.mkgp@gov.si
Splet: <http://www.mkgp.gov.si/>

Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja

Dunajska 160
1000 Ljubljana
ali
p.p. 189
SI-1001 Ljubljana

Klicni center agencije: 01 580 77 92

Uradne ure: vsak delavnik od ponedeljka do četrтка med 7.30 in 15. uro ter v petek med 7.30 in 14. uro

Telefaks: 01 478 92 06
E-pošta: aktrp@gov.si
Splet: <http://www.arsktrp.gov.si/>

Uradne ure agencije so ob ponedeljkih, sredah in petkih med 8.30 in 12. uro, ob sredah tudi med 13. in 15. uro.

Ob obisku na agenciji ob klicu imejte pri roki identifikacijsko številko vašega KMG (KMG-MID), po kateri vas bodo povprašali informatorji, in ustrezno dokumentacijo (kopijo zbirne vloge ali zahtevka, poziv k dopolnitvi, odločbo).

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

Gospodinjska ulica 6, 1000 Ljubljana
Telefon: (01) 513 66 00
Telefaks: (01) 513 66 50
E-pošta: kgzs@kgzs.si
Splet: www.kgzs.si

Kontakti na območjih KGZ

KGZ CELJE		KGZ MARIBOR	
Celje	(03) 490 75 80	Jakobski Dol	(02) 640 10 35
Dravograd	(02) 871 06 80	Maribor	(02) 228 49 49, (02) 228 49 48
Laško	(03) 734 08 71	KGZ MURSKA SOBOTA	
Mozirje	(03) 839 09 10	Cankova	(02) 540 13 51
Prevalje	(02) 824 69 20	Beltinci	(02) 570 14 40
Slovenj Gradec	(02) 883 99 10	Gornja Radgona	(02) 562 17 00
Slovenske Konjice	(03) 759 18 50	Gornji Petrovci	(02) 556 91 15
Šentjur	(03) 749 10 62	Križevci pri Ljutomeru	(02) 588 81 44
Šmarje pri Jelšah	(03) 818 30 42	Lendava	(02) 575 19 35
Šoštanj	(03) 898 82 70	Murska Sobota	(02) 539 14 21
Žalec	(03) 710 17 80	Prosenjakovci	(02) 544 90 52
KGZ KRANJ		KGZ NOVA GORICA	
Bled	(04) 535 36 28	Ajdovščina	(05) 367 10 70
Bohinj	(04) 574 66 14	Bilje	(05) 395 42 63
Cerklje	(04) 252 67 10	Brda	(05) 395 95 30
Jesenice	(04) 586 92 50	Idrija	(05) 377 22 54, (05) 372 26 45
Križe	(04) 595 58 00	Ilirska Bistrica	(05) 710 02 60
Lesce	(04) 535 36 18	Koper	(05) 630 40 62, (05) 630 40 61
Naklo	(04) 257 65 10	Kozina	(05) 680 01 68
Primskovo	(04) 234 24 10	Nova Gorica	(05) 335 12 08
Škofja Loka	(04) 511 27 02	Pivka	(05) 757 01 40
Žiri	(04) 505 03 27	Postojna	(05) 720 04 30
KGZ LJUBLJANA		Sežana	(05) 731 28 50
Cerknica	(01) 709 70 40, (01) 709 70 41	Tolmin	(05) 388 42 82, (05) 388 42 84
Dobrepolje	(01) 786 71 50	KGZ NOVO MESTO	
Dobrova	(01) 366 31 92	Brežice	(07) 496 11 65
Lj – Dobrunje	(01) 542 97 72	Črnomelj	(07) 305 62 10
Domžale	(01) 724 48 55	Krško	(07) 490 22 10
Grosuplje	(01) 787 25 94	Metlika	(07) 363 60 60
Ig	(01) 290 94 62	Novo mesto	(07) 332 19 42
Ivančna Gorica	(01) 786 93 10	Sevnica	(07) 814 17 25
Kamnik	(01) 839 77 69	Trebnje	(07) 346 06 70
Kočevje	(01) 895 38 76	KGZ PTUJ	
Litija	(01) 899 50 14	Lenart	(02) 729 09 41
Ljubljana	(01) 513 07 16	Ormož	(02) 741 75 00
Logatec	(01) 754 29 33	Ptuj	(02) 749 36 31
Loški Potok	(01) 835 01 20	Radlje ob Dravi	(02) 877 06 91
Medvode	(01) 361 82 86	Slovenska Bistrica	(02) 843 01 32
Ribnica	(01) 836 19 27	Sveta Ana	(02) 729 09 47
Lj. – Tomačevo	(01) 561 26 70		
Velike Lašče	(01) 788 88 42		
Vrhnika	(01) 750 20 08		
Zagorje	(03) 567 93 90, (03) 567 93 91		

**TEHNOLOŠKA NAVODILA
ZA IZVAJANJE OPERACIJE SADJARSTVO**
2. posodobitev, 2017